

**SOORTENBESCHERMINGSTOETS
DIJKTRAJECT HAVENDAM SINT ANNALAND,
SUZANNAPOLDER [29]
OOSTERSCHELDE - DEELPRODUCT**

PROJECTBUREAU ZEEWERINGEN
PZDB-R-13148

2 oktober 2013
076881402:A - Definitief
B02043.000133.0300

017951 2013 PZDB-R-13148

Soortenbeschermingstoets St Annaland

Inhoud

Samenvatting	3
1 Inleiding	5
1.1 Aanleiding voor de Soortenbeschermingstoets	5
1.2 Opzet van de Soortenbeschermingstoets	6
1.3 Kwaliteitsbewaking Soortenbeschermingstoets	7
1.4 Leeswijzer	7
2 Werkzaamheden	9
2.1 Doel van de dijkverbetering	9
2.2 Project- en onderzoeksgebied	9
2.3 Werkzaamheden	12
2.4 Standaard maatregelen	15
3 Aanwezigheid van beschermde soorten	17
3.1 Gebruikte gegevens	17
3.2 Methode	18
3.3 Aanwezigheid beschermde soorten	19
3.3.1 Flora	19
3.3.2 Zoogdieren	19
3.3.3 Vogels	21
3.3.4 Amfibieën	23
3.3.5 Reptielen	23
3.3.6 Vissen	23
3.3.7 Ongewervelden	23
3.4 Overzichtstabel beschermde soorten	24
4 Effecten	25
4.1 Invloeden van het project	25
4.1.1 Flora	25
4.1.2 Zoogdieren	25
4.1.3 Vogels	26
4.1.3.1 Broedvogels	26
4.1.3.2 Niet-broedvogels	27
4.1.4 Amfibieën	28
4.1.5 Reptielen	28
4.1.6 Vissen	28
4.1.7 Ongewervelden	28
4.2 Toetsing Flora- en faunawet	29
4.2.1 Overtreding verbodsbepalingen	29
4.2.2 Overzicht toetsing verbodsbepalingen	29
4.2.3 Vrijstellingen en Ontheffingen	30
4.2.4 Het criterium 'Het voorkómen van schade'	31
4.2.5 Het criterium 'Gunstige staat van instandhouding'	31

4.2.6	De criteria 'Geen andere bevredigende oplossing' en 'Dwingende redenen van openbaar belang'	32
5	Mitigerende maatregelen	33
5.1	Mitigerende maatregelen.....	33
5.2	Maatregelen voor fasering van werkzaamheden	33
5.3	Maatregelen voor uitvoer van werkzaamheden.....	33
5.4	Effecten van maatregelen.....	33
6	Conclusies	35
6.1	Conclusies soortenbeschermingstoets.....	35
6.2	Ontheffing.....	35
7	Gebruikte bronnen	37
Bijlage 1	Wettelijk kader	39
Bijlage 2	Projectgebied.....	43
Bijlage 3	Transportroutes en depotlocaties	45
Colofon.....		47

Samenvatting

In deze soortenbeschermingstoets zijn de effecten van het aanpassen van de steenbekleding en het openstellen van het onderhoudspad van het dijktraject Havendam Sint-Annaland, Suzannapolder getoetst aan het kader van de Flora- en faunawet. De effecten zijn beoordeeld aan de voor dit kader geldende kwalificerende waarden. Het dijkvak ligt tussen de dijkpalen 776^{+40 meter} en 803 en heeft een lengte van circa 2,7 kilometer. Tabel 1 geeft een overzicht van aanwezige beschermde soorten, beschermingscategorieën, de mogelijkheid tot overtreding van Flora- en faunawet en het effect van mitigerende maatregelen.

Tabel 1: Samenvattende tabel met aanwezige kwalificerende natuurwaarden, tijdelijke en permanente effecten en of sprake is van significante effecten.

Soortgroep	Beschermde soort	Beschermingscategorie Flora en faunawet	Overtreding voorzien?	Overtreding na mitigerende maatregelen
Zoogdieren	Mol, egel, veldmuizen, haas	Tabel 1	Nee, vrijstelling van verbodsbepalingen bij ruimtelijke ontwikkelingen	N.v.t.
	Gewone dwergvleermuis, Laatvlieger	Tabel 3	Nee	N.v.t.
	Gewone zeehond	Tabel 3	Nee	N.v.t.
	Grijze zeehond	Tabel 2	Nee	N.v.t.
Vogels	Broedvogels, zie	Vogels	Ja, depot en binnendijkse paden worden mogelijk niet op tijd in gebruik genomen waardoor vogels zich vestigen	Nee
Amfibieën	Gewone pad, bruine kikker	Tabel 1	Nee, vrijstelling van verbodsbepalingen bij ruimtelijke ontwikkelingen	N.v.t.
	Rugstreeppad	Tabel 3	Ja, kolonisatie leidt tot overtreding van verbodsbepalingen.	Nee
Vissen	Buitendijks, zout water	Afhankelijk van de soort, voornamelijk tabel 2	Nee	N.v.t.

De werkzaamheden en openstelling van het onderhoudspad leiden tot geringe negatieve effecten voor beschermde soorten. Voor een aantal soorten geldt een vrijstelling van de verbodsbepalingen. Verder is het voorkomen van overtreding van verbodsbepalingen voor zwaarder beschermde soorten te voorkomen door het nemen van een aantal maatregelen. Na het nemen van deze mitigerende maatregelen is een ontheffing in het kader van de Flora- en faunawet niet nodig.

1 Inleiding

1.1 AANLEIDING VOOR DE SOORTENBESCHERMINGSTOETS

Uit onderzoek van de Technische Adviescommissie voor de Waterkeringen (TAW) is gebleken dat een groot deel van de taludbekledingen op de zeedijken in Zeeland niet sterk genoeg is. Rijkswaterstaat heeft het Projectbureau Zeeweringen opgestart om deze problemen op te lossen. In samenwerking met de Waterschap Scheldestromen en de provincie Zeeland verbetert het projectbureau, waar nodig, taludbekledingen van de primaire waterkeringen in Zeeland, zodat deze voldoen aan de wettelijke eisen.

Voor de uitvoering in 2015 zijn meerdere dijktrajecten langs de Oosterschelde geselecteerd, waaronder het traject Havendam Sint-Annaland, Suzannapolder [29] (hierna Sint-Annaland) met een lengte van ongeveer 2,7 km. Het uitvoeren van de dijkverbetering beïnvloedt mogelijk het ecosysteem van de Oosterschelde. Het gaat daarbij om beschermde en bijzondere soorten planten en dieren, beschermde habitats en het beschermde gebied Oosterschelde. In dit kader zijn twee Nederlandse wetten van belang: de Flora- en faunawet en de Natuurbeschermingswet 1998. In deze wetten zijn de bepalingen van de Europese Vogel- en Habitatrichtlijn verankerd. Hiermee komt de directe werking van de Vogel- en Habitatrichtlijn te vervallen en vormt de Nederlandse wet het relevante afwegingskader.

De Natuurbeschermingswet 1998 regelt de gebiedsbescherming. Dit geldt zowel voor Beschermde Natuurmonumenten als voor Natura 2000-gebieden (ook wel Speciale Beschermingszones, SBZ's genoemd). De Oosterschelde is zowel aangewezen als Beschermde Natuurmonument, als SBZ in het kader van de Vogelrichtlijn (Vogelrichtlijngebied) en als SBZ in het kader van de Habitatrichtlijn (Habitatrichtlijngebied). De toetsing aan de Natuurbeschermingswet 1998 is opgenomen in de "Passende Beoordeling dijktraject Havendam Sint-Annaland, Suzannapolder [29]" (ARCADIS, 2013).

De bescherming van soorten is opgenomen in de Flora- en faunawet. De Flora- en faunawet beschermt vrijwel alle van nature in Nederland voorkomende gewervelde dieren en een aantal planten en ongewervelden. Enkele soorten die niet in de Flora- en faunawet zijn opgenomen, zijn karakteristiek en/of zeldzaam in de regio.

Deze soorten zijn merendeels opgenomen in het provinciale soortenbeleid (provincie Zeeland, 2001). Deze rapportage gaat niet in op deze soorten (deze zijn immers niet wettelijk beschermd).

De dijkverbetering kan op verschillende manieren invloed hebben op beschermde planten en dieren:

- Het vervangen van de dijkbekleding leidt mogelijk tot verlies van aanwezige vegetaties en biotopen door ruimtebeslag en/of verandering van het substraat. Afhankelijk van de inrichting is dit effect tijdelijk of permanent. Ruimtebeslag en verandering van substraat leiden hierdoor mogelijk tot verlies van groeiplaatsen, leefgebieden of broedgebieden van beschermde soorten.
- De werkzaamheden leiden tot tijdelijke verstoring en verontrusting van aanwezige dieren (bijvoorbeeld broedende of foeragerende vogels).
- Voor afsluiting van de Oosterschelde door de Oosterscheldewerken zijn op enkele plaatsen langs de Oosterscheldedijken op de kreukelberm schorren en slikken ontstaan door opslibbing, of recenter door het afdekken van de kreukelberm met grond. Deze grond wordt verwijderd om de werkzaamheden uit te voeren. De zandhonger van de Oosterschelde (dit treedt op sinds de aanleg van de Oosterscheldewerken) belemmert mogelijk het herstel van vegetaties op de werkstrook.
- Verharding en openstelling van voorheen niet toegankelijke buitenbermen voor recreatie leidt tot verstoring en verontrusting van aanwezige soorten, in het bijzonder vogels.
- Het aanleggen en gebruik van werkwegen en dijkovergangen leidt mogelijk tot verstoring en verontrusting van aanwezige soorten, in het bijzonder vogels.

Bovengenoemde effecten leiden mogelijk tot verboden handelingen ten aanzien van beschermde soorten. Het is daarom noodzakelijk om een toetsing aan de Flora- en faunawet uit te voeren. In voorliggend rapport is deze toets aan de Flora- en faunawet uitgewerkt.

Voor ieder dijktraject laat het Projectbureau Zeeweringen een soortenbeschermingstoets uitvoeren. Voorafgaand aan de dijkwerkzaamheden heeft in 2005 een integrale beoordeling van de dijkversterking in de Oosterschelde (IBOS) plaatsgevonden (Schouten *et al.*, 2005). Deze integrale beoordeling geeft aan welke cumulatieve effecten mogelijk optreden als gevolg van de verbetering van de Oosterscheldedijken. De resultaten van het IBOS zijn, waar relevant, in deze soortenbeschermingstoets verwerkt.

1.2 OPZET VAN DE SOORTENBESCHERMINGSTOETS

Het wettelijk kader van de soortenbeschermingstoets is beschreven in Bijlage 1. Om helder te krijgen of verboden handelingen in het kader van de Flora- en faunawet voorzien zijn en of daarvoor eventueel een ontheffing op verbodsbepalingen uit de Flora- en faunawet noodzakelijk is, staan in de soortenbeschermingstoets de volgende onderdelen:

1. De aanwezigheid van beschermde soorten planten en dieren. Per soortgroep is aangegeven welke soorten (mogelijk) in en nabij het projectgebied aanwezig zijn.
2. Per soort of soortgroep is beschreven of, en zo ja, welke invloeden het project (mogelijk) heeft.
3. Deze invloeden zijn getoetst aan de Flora- en faunawet: zijn verboden handelingen voorzien met het uitvoeren van de dijkverbetering.
4. Indien verboden handelingen (mogelijk) plaatsvinden, beoordelen wij of mitigerende of compenserende maatregelen nodig zijn en welk afwegingskader van toepassing is op de betreffende soorten. Het in de praktijk uitwerken van eventueel noodzakelijke mitigerende of compenserende maatregelen vindt plaats in de planbeschrijving.

1.3 KWALITEITSBEWAKING SOORTENBESCHERMINGSTOETS

Deze toets is opgesteld in opdracht van Projectbureau Zeeweringen. Projectbureau Zeeweringen wil vertraging tijdens de uitvoering zoveel mogelijk voorkomen. Het opstellen van de soortenbeschermingstoets voor alle dijktrajecten vindt daarom met grote zorgvuldigheid plaats. De concepttoetsen worden ter commentaar voorgelegd aan enkele deskundige medewerkers van Rijkswaterstaat Zee en Delta en Waterschap Scheldestromen.

1.4 LEESWIJZER

In hoofdstuk 2 beschrijven wij de werkzaamheden langs het dijktraject. De aanwezigheid van kwalificerende waarden is beschreven in hoofdstuk 3 en de effecten van de werkzaamheden op deze waarden in hoofdstuk 4. Mitigerende maatregelen die de effecten beperken staan in hoofdstuk 5. Hoofdstuk 6 geeft de conclusies van het rapport. De gebruikte bronnen staan in hoofdstuk 7. Bijlage 1 geeft het wettelijk kader van de toets. Bijlage 2 geeft een kaart van het projectgebied en Bijlage 3 is een kaart van de transportroutes en depotlocaties.

2

Werkzaamheden

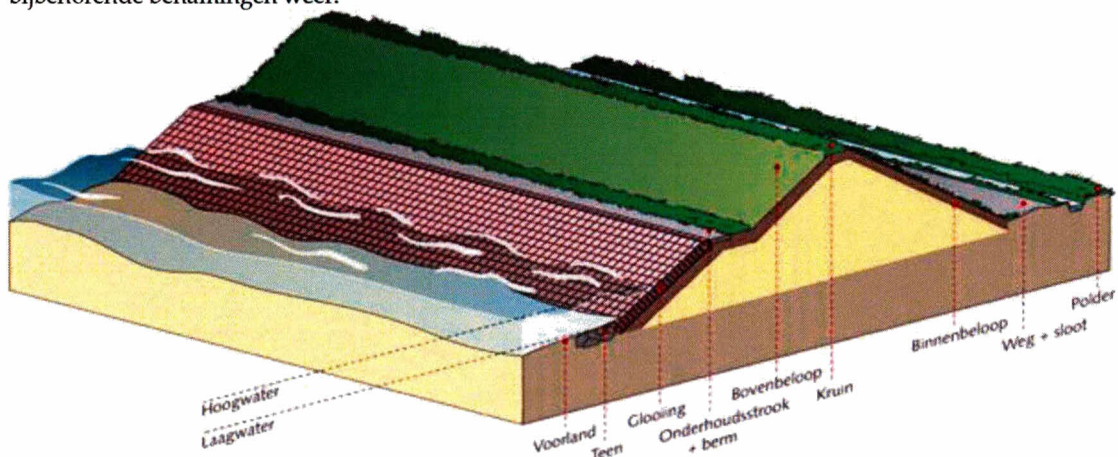
2.1 DOEL VAN DE DIJKVERBETERING

De dijken bieden het achterland bescherming tegen hoge waterstanden. In de Wet op de Waterkering is voor de primaire waterkering rond de Oosterschelde een veiligheidsnorm van 1/4000 opgenomen. Deze veiligheidsnorm bestaat uit de gemiddelde overschrijdingskans per jaar van de hoogste hoogwaterstand waarop de tot directe kering van het buitenwater bestemde primaire waterkering moet zijn berekend; in dit geval eenmaal per 4000 jaar. Uit toetsing van de steenbekleding van het dijktraject is gebleken dat het grootste deel van de dijk langs het dijktraject niet voldoet aan de huidige norm. Uitzondering hierop vormen de basaltbekledingen aan de westkant van het dijktraject, waar alleen reparaties vereist zijn (Den Hoed, 2013). De dijkverbetering is gericht op het verbeteren van de bekleding van de dijk om deze aan de geldende veiligheidsnorm te laten voldoen.

2.2 PROJECT- EN ONDERZOEKSGBIED

Onderzoeksgebied

Het projectgebied omvat het dijktraject waar de werkzaamheden plaats gaan vinden. Het onderzoeksgebied is groter dan dit projectgebied: het gebied waarbinnen effecten mogelijk optreden ten gevolge van de dijkverbetering behoort tot het onderzoeksgebied. Tenzij anders vermeld is (vooral voor vogels) uitgegaan van een invloedzone van 200 meter rond het projectgebied (verstoringzone van vogels, zie Krijgsveld *et al.*, 2004; 2008). Afbeelding 1 geeft de verschillende delen van de dijk met bijbehorende benamingen weer.

Afbeelding 1: Doorsnede van een dijk met de gehanteerde benamingen. In de tekening zijn de boven- en ondertafel van de glooiing niet aangegeven. De boventafel is het deel boven de stand van gemiddeld hoogwater (GHW) en de ondertafel ligt onder deze stand. De kreukelberm is ook niet aangegeven en deze ligt in het voorland voor de teen.

Ligging projectgebied

Het dijkvak Sint-Annaland ligt aan de noordkant van het voormalig eiland Tholen, ten noorden van het dorp Sint-Annaland. Het traject heeft een lengte van circa 2,7 kilometer en is gelegen in de gemeente Tholen. Het gedeelte van het traject geselecteerd voor verbetering ligt tussen dijkpaal (dp) 776⁺⁴⁰ meter en 803. De damwanden in de haven en een deel van de basaltbekledingen zijn goedgekeurd en uitgezonderd van verbetering (Den Hoed, 2013).

De beheerder van het dijktraject is het waterschap Scheldestromen. Het traject grenst in het oosten aan het traject Hollarepolder, Joanna Mariapolder, welke in 2013 wordt versterkt. Het traject grenst in het westen aan het traject Anna Vosdijk- en Moggershilpolder dat in 2014 wordt versterkt.

Het dijkvak is georiënteerd op het noorden en noordoosten. Voor het oostelijk deel van het dijkvak ligt een stroomgeul, de Krabbenkreek, met plaatselijk een diepte tot 35 m. Voor het westelijk deel van het dijkvak is een slikkengebied aanwezig. Zie voor het projectgebied Afbeelding 2 (voor een grotere afbeelding zie Bijlage 2 en voor de indeling van deelgebieden Tabel 2.

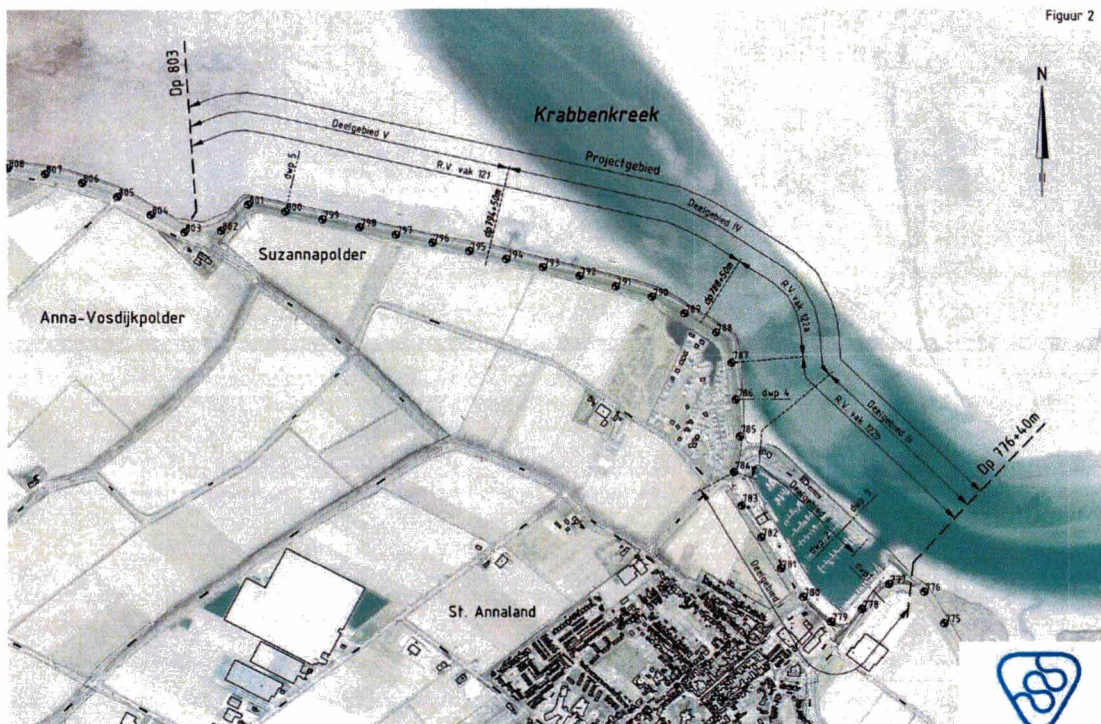
De belangrijkste landschapselementen van oost naar west zijn:

Buitendijks:

- Tussen dp 784 en dp 777 ligt de jachthaven van Sint-Annaland.
- Tussen dp 803 en 790 ligt een slikkengebied.
- Kleine nol: uitstulping in de zeedijk nabij dp 794, voorzien van palenrij en weg van gras.

Binnendijks:

- Tussen dp 789 en 784 is een chaletpark, de Krabbenkreek, gevestigd.
- Er zijn bestaande dijkovergangen bij dp 784, 786, 789 en 802.
- Twee welen in de Suzannapolder, overblijfselen van dijkdoorbraken tussen 787 en 789 + 50 meter.
- De depotlocatie ligt in de Suzannapolder in een akker ter hoogte van dp 801-802.

Afbeelding 2: Ligging van het projectgebied. In Bijlage 2 is een grotere versie van deze afbeelding weergegeven.

Tabel 2: Indeling deelgebieden.

Deelgebied	Van (dp)	Tot (dp)
I	776 + 40 meter	784
II (Binnenzijde havendam)	784	776
III (Buitenzijde havendam)	776	784 + 80 meter
IV	784 + 80 meter	794 + 50 meter
V	794 + 50 meter	803

Huidige steenbekleding

Bij de huidige bekleding van het dijkvak Sint-Annaland is gebruik gemaakt van verschillende materialen en structuren.

Hieronder volgt een korte weergave van de huidige steenbekleding.

- Tussen dp 775 + 50 meter en dp 776 + 25 meter liggen hydroblocks met ecotoplaag, die recentelijk zijn aangelegd en nog niet getoetst.
- Het traject tussen dp 776 + 50 meter – dp 779 bestaat uit een damwand, tot een niveau van circa NAP + 1,50 m aanwezig, met daarboven tot aan het havenplateau een talud van 1:1 Haringmanblokken. Op de berm is een klinkerbestrating aanwezig.
- De buitenzijde van de oostelijke havendam is in slechte staat, er zijn vele slagen en diverse zakkingen te zien. De buitenzijde is opgebouwd Haringmanblokken en op de kop gezette basalt. De buitenzijde van de westelijke havendam bestaat tevens uit Haringmanblokken en op de kop gezette basalt.
- Het traject tussen dp 779 en dp 784 bestaat geheel uit damwand, waarvan in 2011 een deel is vervangen. Boven de damwand is een klinker verharding aanwezig. Dit traject bestaat uit een damwand (circa NAP +1,50 m) met daarboven tot aan het havenplateau 1:1 Haringmanblokken. Op de berm is een klinkerbestrating aanwezig.
- Het traject tussen dp 782 + 75 meter en dp 784 bestaat uit een damwand tot een niveau van circa NAP + 1,0 m met daarboven tot aan het havenplateau 1:1,9 (visueel) Haringmanblokken. Op de berm is een klinkerbestrating aanwezig.
- De binnenzijde van de westelijke havendam bestaat van de aanzet van de dam tot ongeveer de helft van de dam uit losse breuksteen. Vanaf de helft van de dam (gebouw jachthaven) tot aan de kop bestaat de bekleding uit Haringmanblokken. De berm ligt op een niveau van NAP + 2,20 m en is bekleed met asfalt, daarboven ligt een keermuur. De kop van de havendam bestaat uit gezette basalt. De buitenzijde van de westelijke havendam bestaat uit Haringmanblokken met veel slagen en diverse zakkingen. De hoogte van de bekleding is NAP + 3,2 m. De kruinhoogte is NAP + 4,50.
- Het traject tussen dp 784 – dp 794 + 50 meter bestaat voornamelijk uit gezette basalt, met kleine stukken van Petit graniet, Vilvoordse steen en Haringmanblokken. Het hele traject is in slechte staat, met veel zakkingen en holle ruimtes onder het basalt. De kreukelberm bestaat voornamelijk uit sortering 10-60 kg en tussen dp 790 – dp 795 sortering 40-200 kg. Bij dp 790 ligt een klein vakje van Lessinische steen. Voor de dijk liggen enkele dwarsdammen overlaagd met losse stortsteen. Tussen de havendam en dp 785 is een klein aangelegd strand gelegen.
- Het traject tussen dijkpaal 794 + 50 meter en dp 803 bestaat voornamelijk uit gezette basalt, veel holle ruimtes onder het basalt, waarvan gedeeltes geen kreukelberm hebben.

Toetsing huidige steenbekleding

De dijk is getoetst aan de geldende veiligheidsnormen en het grootste gedeelte van het traject is daarbij afgekeurd. Uitzondering hierop zijn de damwanden, hoewel onder een deel van de van de klinkerverharding op het havenplateau een steenbekleding dient te worden gedimensioneerd. Ook het basalt aan de westzijde van het dijktraject is goedgekeurd, hoewel nog wel reparaties van slechte delen vereist zijn (Den Hoed, 2013).

Toegankelijkheid

Over het gehele traject is een aantal dijkovergangen aanwezig. De Havenweg loopt over de dijk ter hoogte van de haven. Aan de westkant van het dijktraject is buitendijks een onverhard, "groen" onderhoudspad aanwezig, dit pad is nauwelijks begaanbaar voor fietsers. Voetgangers kunnen hier wel gebruik van maken en doen dit dan ook. Gebruik is redelijk intensief door de nabije ligging van het dorp en een chaletpark. Er is geen permanente pierenspitlocatie aanwezig op de slikken langs het dijktraject. Op de slikken is echter wel voorzien in een tijdelijke spitlocatie ter vervanging van de locatie die verloren gaat door werkzaamheden bij de Oesterdam.

Recreatie

Op het havenplateau en in de achterliggende polder wordt de bouw van drie appartementencomplexen voorzien, inclusief voetpad en ligplaatsen voor jachten. Watersportvereniging Sint-Annaland maakt gebruik van de haven. De aanwezige boothelling blijft in de toekomstige situatie aanwezig. Verder is bij dp 785 een drukbezocht strandje aanwezig. Als aangegeven in de vorige paragraaf, wordt het buitendijkse onderhoudspad gebruikt door wandelaars.

2.3 WERKZAAMHEDEN

Werkzaamheden aan de dijk

Het merendeel van de dijkbekleding voldoet niet aan de veiligheidsnorm, daarom is gekozen om langs het grootste deel van het dijktraject de steenbekleding te vervangen. De meest geschikte uitvoeringsmethode is bepaald op basis van een alternatievenafweging. De afweging van alternatieven heeft plaatsgevonden op basis van verschillende aspecten, waaronder ecologische en landschappelijke (zie Den Hoed, 2013). Hierbij is ook rekening gehouden met de ecologische waarde van de oude en nieuwe bekledingstypen. In de keuze van de bekleding zijn herstel- en verbeteringsmogelijkheden voor typische zoutplanten en wiergemeenschappen standaard meegewogen, waarbij herstel van kwaliteit een minimumeis is, mits niet in strijd met de veiligheidseisen. Hiervoor is een specifieke methodiek ontwikkeld (de milieu-inventarisatie). Inventarisatiegegevens en adviezen met betrekking tot dijkflora vormen hiervoor de inbreng. Gegevens hiervoor zijn aangeleverd door de Meetinformatiedienst Zeeland (Persijn, 2010).

De volgende werkzaamheden zijn voorzien langs het dijktraject (Den Hoed, 2013). Tabel 3 geeft een schematische weergave van de toekomstige situatie langs het dijktraject.

- Het aanbrengen van:
  - een nieuwe teenconstructie met palen van FCS-hout langs een deel van de dijk (IV);
  - een nieuwe kreukelberm op geotextiel (polypropeen weefsel met daarop een vlies gestikt voor extra bescherming). De nieuwe kreukelberm heeft een breedte van 5 m, maar in de haven is de breedte 3 m. De laagdikte ligt tussen de 0,5 en 0,8 m bij een respectievelijke sortering van 10-60 en 40-200 kg;
  - betonzuilen van type 0,35m/2300 kg. De aannemer wast de topklaag in met steenslag van de sortering 4/32 mm. Onder de topklaag komt een granulaire uitvullaag van 14-32 mm;
  - basaltzuilen met zuilhoogte van minimaal 0,26 m, geplaatst op een fijnkorrelige uitvullaag van 4/32 mm;
  - ecotopklaag van uitgewassen basaltsplit tussen GHW (NAP + 1,60 m) en GHW + 1,00 m (NAP + 2,60 m). Onder GHW komt een ecotopzuil met lavasteentopklaag;
  - waterremmende onderlaag daar waar deze niet dik genoeg (0,8 m) is;
  - gietasfalt dat vol en zat wordt gegoten in de overlaging van breuksteen en afgestrooid met lavasteen of breuksteen;
  - een nieuwe onderhoudspad tussen dp 784 + 80 meter en 803. De breedte van de nieuwe onderhoudsstrook is 3,0 m en wordt uitgevoerd in asfalt. Na afronding van de werkzaamheden wordt het onderhoudspad opengesteld voor recreatief medegebruik.

- Over vrijwel de volledige lengte van het dijktraject is voorzien in een werkstrook van maximaal 15 meter vanuit de nieuwe waterbouwkundige teen van de dijk. Uitzonderingen vormen de aanwezige stranden waar extra zand wordt aangebracht en de werkstrook tot de gemiddeld laagwaterlijn loopt.

Tabel 3: Schematische weergave van de toekomstige steenbekleding voor het dijktraject Sint-Annaland

Dijkdeel	I	II	III	IV	V
Sortering kreukelberm	N.v.t.	10-60 kg		40-200 kg	
Ondertafel	Met asfalt gepenetreerde breuksteen (10-60 kg) afgestrooid met fijne breuksteen (sortering 90- 180 mm)		Met asfalt gepenetreerde breuksteen (10-60 kg) met lavasteen	Betonzuilen (30 cm / 2300 kg/m ³) met ECO-toplaag van basaltspit tussen GHW en GHW + 1 m, de rest lavasteen	Te handhaven basalt
Boventafel	Klinkers op Geoconcrete	Met asfalt gepenetreerde breuksteen (10-60 kg) afgestrooid met fijne breuksteen (sortering 90- 180 mm)	Betonzuilen (30 cm / 2300 kg/m ³)	Betonzuilen (35 cm / 2300 kg/m ³)	Basalt minimaal 0,26 m
Berm	-	-	Ophogen berm	Ophogen berm, aanleg onderhoudspad met asfalt	

Teenverschuiving

Langs het dijkvak komen habitattypen voor die het gebied Oosterschelde kwalificeren als Habitatrichtlijngebied, waaronder slikken (hierna: kwalificerend habitat). Wanneer de teen van de dijk door de werkzaamheden in zeewaartse richting verschuiven, betekent dit een verlies van kwalificerend habitat. Dit betekent permanent ruimtebeslag als gevolg van de verlegging van de dijkteen en soms door het aanbrengen van nieuwe kreukelbermen. Zie voor de teenverschuiving en oppervlakteverlies Tabel 4.

Tabel 4: Teenverschuiving en oppervlakteverlies van de verschillende deelgebieden langs het dijktraject (Den Hoed, 2013).

Deelgebied	Verschuiving teen	Oppervlakteverlies
I	0	0
II	0	0
III	0	0
IV	0,75 m	0,073 ha
V	0	0

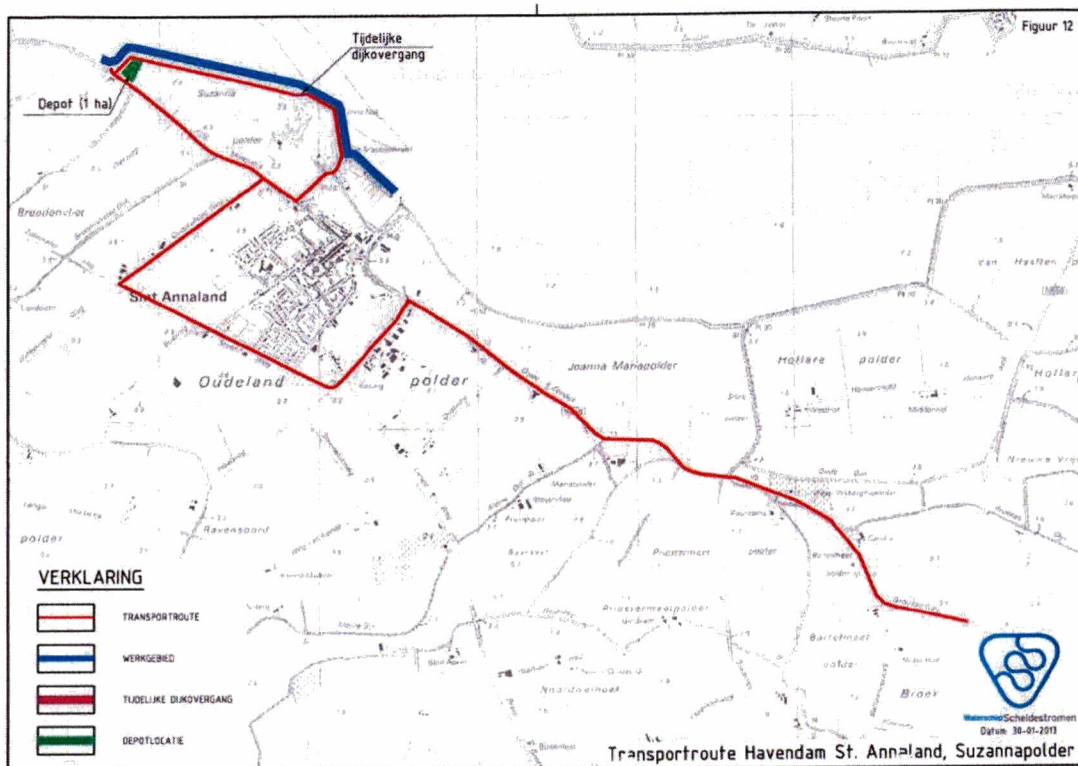
Opslag en transport

Voor de aan- en afvoer van het materieel en materiaal gebruikt de aannemer bestaande wegen binnendijs (zie Afbeelding 3 en Bijlage 3). Voorzien is om in de Suzannapolder gebruik te maken van het onderhoudspad dat aan de binnenzijde van de dijk loopt. Ter hoogte van dp 790 wordt een tijdelijke dijkovergang gemaakt.

In aanvulling op de aan- en afvoer is een opslagterrein voor materiaal nodig. Hiervoor is een depotlocatie beschikbaar die wordt aangelegd tijdens de werkzaamheden in 2014 aan het aangrenzende dijktraject Anna Vosdijk- en Moggershilpolder. Informatie over de natuurwaarden in het depot is gegeven in het volgende tekstkader.

Depot Molendijk (bevindingen John van Vliet)

Als tijdelijk depot is gekozen voor een locatie aan de Molendijk, bij de noordwestzijde van het dijktraject. Het bestaat uit intensief gebruikt akkerland (bieten) met tussen de akker en de dijk een houtwal voornamelijk bestaande uit elzen met daarnaast een sterk begroeide sloot. Nabij de depotlocatie komen alleen broedvogels van struwelen en ruigte voor. Verder zijn geen bijzondere natuurwaarden aangetroffen.

Abbeelding 3: Transportroutes, tijdelijke dijkovergangen en depotlocaties van dijktraject (Den Hoed, 2013). Een grotere afbeelding is opgenomen in **Error! Reference source not found.**

Werkperiode dijkwerkzaamheden

Volgens de keurverordening van het waterschap (Waterschapswet) is het niet toegestaan aan de glooiing van de dijk te werken in het stormseizoen, dat wil zeggen van 1 oktober tot 1 april daaropvolgend. Hieruit volgt dat werkzaamheden aan een (open) dijkglooiing steeds uitsluitend tussen 1 april en 1 oktober kunnen plaatsvinden. Voorbereidende en afrondende werkzaamheden mogen wel respectievelijk voor die tijd en na die tijd plaatsvinden, mits de steenglooiing gesloten blijft. In dit rapport is uitgegaan van een werkperiode van 1 maart tot 15 november. Hierbij is dus een marge van een maand genomen waarin voorbereidende en afrondende werkzaamheden plaatsvinden. In deze periode is het bijvoorbeeld mogelijk dat een depot wordt aangelegd of ontmanteld en opgeruimd.

Openstelling onderhoudspaden

Voorzien is om het onderhoudspad tussen dp 784 +80 meter en 803 open te stellen voor recreatief medegebruik.

Fasering en andere maatregelen vanuit recreatie

Vanuit recreatie is voorzien in de volgende zaken:

- Vroeg in het seizoen (mogelijk al vanaf 1 februari) uitvoering van verschillende delen langs het dijktraject. Dit wordt gedaan om zo vroeg mogelijk klaar te zijn in de haven en nabij het chaletpark, zodat recreatie in de zomer zo mij mogelijk gehinderd wordt.
Het gaat om de delen tussen:
  - Dp 784 +80 meter en de buiten- en binnenzijde van de westelijke havendam ter hoogte van het appartementverhuur Rijnberg en watersportvereniging Sint-Annaland;
  - Dp 776 +40 meter en 778 +65 meter aan de binnenzijde van de haven en de buitenzijde van de oostelijke havendam ter hoogte van jachtmakelaar “de Valk”.
- Behoud van de boothelling.
- Detaillering van het ontwerp ter hoogte van het gebouw van de watersportvereniging op de westelijke havendam.
- Voor de sportvissers worden drie plateau’s gerealiseerd. Deze plateau’s komen net boven de kreukelberm tussen 786 en 789, dit is net ten westen van de haven ter hoogte van het chaletpark.
- Terugplaatsen van hekwerken op de havendam meteen na de werkzaamheden.
- Afdekken van het OSA op de havendam met voldoende klei voor een visueel goede grasmat.

2.4 STANDAARD MAATREGELN

Bij het uitvoeren van de werkzaamheden, schrijft het Projectbureau Zeeweringen standaard een aantal maatregelen en uitgangspunten voor, om negatieve effecten ten aanzien van de aanwezige natuurwaarden zoveel mogelijk te beperken:

1. Maai vóór 15 maart de vegetatie op het buitentalud en kruin zeer kort en houd dit kort of begraasd met schapen om het broeden van vogels te voorkomen. Deze activiteiten vinden plaats totdat de werkzaamheden zijn afgerond. Indien ook het binnentalud gebruikt wordt (bijvoorbeeld voor opslag), dan geldt hiervoor dezelfde maatregel.
2. Eventuele aanleg en gebruik van een onderwaterdepot en/of een tijdelijk aan te leggen loswal maken geen onderdeel uit van deze rapportage en zijn niet getoetst. Het eventueel lossen van stenige materialen na aanvoer over land en/of water op de onder- en/of boventafel van de te verbeteren dijkglouing en/of in de aangrenzende werkstrook, maakt wel onderdeel uit van deze rapportage en zijn getoetst.
3. Het gebruik van een puinbreker maakt geen onderdeel uit van deze rapportage en is niet getoetst.
4. Indien het voorland uit slik bestaat: verwerk vrijkomende grond en stenen ter plaatse van de kreukelberm en niet over de gehele werkstrook. Verdeel de stenen en grond zo egaal mogelijk over grote dijk lengte, waardoor de ophoging zo min mogelijk wordt.
5. Verwijder en voer perkoenpalen en overig vrijkomend materiaal, niet zijnde vrijkomende stenen en grond (als bedoeld in maatregel 4) uit het Natura 2000-gebied af.
6. De werkstrook heeft maximaal een breedte van 15 meter bij droogvallend slik, gerekend vanaf de nieuwe waterbouwkundige teen van de dijk.
7. Breng het voorland (slik, schor en/of embryonaal duin) in de werkstrook aansluitend op de werkzaamheden op de oorspronkelijke hoogte terug met het ter plaatse ontgraven materiaal. Voor slik geldt dit voor de werkstrook buiten de kreukelberm. Voor schor: registreer eventuele kreekjes die binnen de werkstrook (en buiten de kreukelberm) zijn gelegen vooraf en herstel deze na afloop van de werkzaamheden.

8. Opslag van materiaal en/of grond mag alleen binnen de werkstrook plaatsvinden. Waar zich geen slik of schor of andere habitattypen bevinden, mag tevens opslag van materiaal en/of grond plaatsvinden op de buitenglooiing en kruin van de te verbeteren dijk en in de aangewezen depots.
9. Bij het uitvoeren van overlagingswerkzaamheden van de huidige dijkbekleding blijft verstoring (bijvoorbeeld in de vorm van werkzaamheden) plaatsvinden totdat het gietasfalt of asfaltmastiek volledig is uitgehard. Dit om te voorkomen dat vogels vast komen te zitten.
10. Er vindt geen betreding door personeel of berijding met materieel plaats op het voorland buiten de werkstrook.
11. Plaats ter plaatse van de werkzaamheden oorspronkelijk aanwezige bebording, waaronder de bebording met toegankelijkheidsverboden, die in verband met de werkzaamheden onvermijdelijk tijdelijk verwijderd worden, zo snel mogelijk en uiterlijk aansluitend op de werkzaamheden op de oorspronkelijke locatie terug.
12. Sla alle materialen en afval op een zodanige wijze op dat ze niet door verwaaiing, verspoeling of op andere wijze in het Natura 2000-gebied verspreid raken.
13. Laat na afloop van de werkzaamheden het dijktraject in ordelijke toestand achter, uiterlijk per 15 november van hetzelfde jaar als uitvoering (zie ook maatregel 5).

In deze soortenbeschermingstoets stellen wij eventueel nog aanvullende mitigerende maatregelen voor om soorten die langs het dijktraject leven te ontzien en effecten te voorkomen. Deze locatiespecifieke maatregelen overstijgen mogelijk de standaardmaatregelen. In hoofdstuk 5 staan mogelijk nog aanvullende mitigerende maatregelen.

3

Aanwezigheid van beschermde soorten

3.1 GEBRUIKTE GEGEVENS

Op basis van de volgende gegevens zijn de natuurwaarden van het projectgebied en de directe omgeving beschreven (zie hoofdstuk 7 voor de volledige verwijzing):

Flora en habitattypen

- Persijn, 2010. Detailadvies dijkvak 29 "Suzannapolder, havendijk Sint-Annaland" DP779 t/m 803.

Zoogdieren

- Sluijter & Vergeer, 2009. Broedvogels Havendam Sint-Annaland – Suzannapolder, alsmede een beeld van herpeto- en zoogdierfauna.
- Bekker *et al.*, 2010. Zoogdieren in Zeeland; *Fauna Zeelandica*.
- Basseur & Reijnders, 2001. Zeehonden in de Oosterschelde, fase 2.
- Reijnders *et al.*, 2000. Habitatgebruik en aantalsontwikkelingen van Gewone zeehonden in de Oosterschelde en het overige Deltagebied.
- Strucker *et al.*, 2013. Watervogels en zeezoogdieren in de Zoute Delta 2011/2012.

Vogels

Broedvogelgegevens

- Sluijter & Vergeer 2009. Broedvogels Havendam Sint-Annaland – Suzannapolder, alsmede een beeld van herpeto- en zoogdierfauna.
- Aantallen kustbroedvogels in 2006 – 2010 (database MWTL-tellingen, Rijkswaterstaat Water, Verkeer en Leefomgeving) (ongepubliceerde gegevens)¹.

Hoog- en laagwatertellingen niet-broedvogels

- Boudewijn & Collier, 2010. Vogeltellingen tijdens afgaand water langs het dijktraject Havendam Sint-Annaland – Suzannapolder (Oosterschelde).
- Rijkswaterstaat Water, Verkeer en Leefomgeving. Maandelijks hoogwatertellingen (inclusief karteringen) over de periode januari 2006 tot en met december 2010 (database MWTL-tellingen. In opdracht van Projectbureau Zeeweringen; ongepubliceerde gegevens)¹

---

¹ Een deel van de in deze rapportage gebruikte vogelgegevens is afkomstig uit het Biologisch Monitoring Programma Zoute Rijkswateren van Rijkswaterstaat Water, Verkeer en Leefomgeving (voorheen Waterdienst), hetgeen onderdeel uitmaakt van het Monitoringsprogramma Waterstaatkundige Toestand van het Land (MWTL) van Rijkswaterstaat. De dienst Rijkswaterstaat Water, Verkeer en Leefomgeving neemt geen verantwoordelijkheid voor de in deze rapportage vermelde conclusies op basis van het door haar aangeleverde materiaal.

Overig

- Website Waarneming.nl.
- Sluijter & Vergeer, 2009. Broedvogels Havendam Sint-Annaland – Suzannapolder, alsmede een beeld van herpeto- en zoogdierfauna.

3.2 METHODE

Flora

Bureau Waardenburg heeft in april, mei en juni 2009 het dijktraject geïnventariseerd op de aanwezigheid van toetsingssoorten, beschermde soorten en habitattypen (Persijn, 2010). Per opnamevak zijn één of meerdere opnames gemaakt, afhankelijk van diversiteit, bedekking van begroeiing, dijkbekleding, expositie en type voorland. De ondertafel is ingedeeld in een dijktypering en gemeenschapstype volgens Meijer (1989) en Meijer & Van Beek (1988).

Vogels

Broedvogels zijn geïnventariseerd volgens de Handleiding Broedvogel Monitoring Project van SOVON (Van Dijk, 2004, zie Sluijter & Vergeer, 2009). In de periode 8 april 2009 t/m 24 juni 2009 is zeven keer een veldbezoek uitgevoerd langs het dijktraject. Vijf maal startte het onderzoek in de ochtend en twee onderzoeken vonden 's avonds plaats. De onderzoeksdatums zijn zo gekozen dat een maximale kans op het vaststellen van de aanwezige soorten in de beste tijd van het jaar aanwezig was (Sluijter & Vergeer, 2009). Daarnaast zijn gegevens gebruikt die zijn bijgehouden in het kader van de MWTL-programma (Monitoringsprogramma Waterstaatkundige Toestand van het Land) van Rijkswaterstaat.

Hoogwatertellingen

Niet-broedvogels zijn in het kader van het monitoringsproject zoute rijkswateren (MWTL) maandelijks geteld tijdens hoogwater. In aanvulling op de tellingen, zijn in opdracht van projectbureau Zeeweringen tijdens deze maandelijkse hoogwaterkartering de gebieden waar watervogels zich ophouden langs het dijktraject in kaart gebracht, zowel binnen als buiten de invloedzone (van de dijkwerkzaamheden) van 200 meter. Een zone van 200 meter wordt aangehouden als gemiddelde maximale verstoringsafstand van vogels (Krijgsveld *et al.*, 2004; 2008).

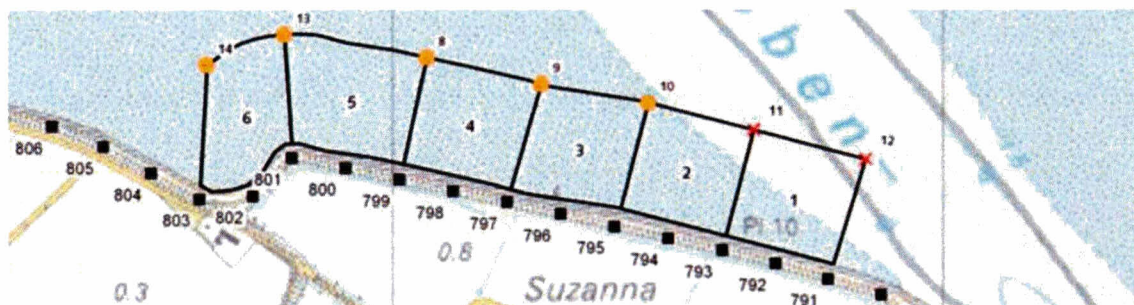
Laagwatertellingen

Delen van het voorland langs het dijktraject vallen droog bij laagwater. Gedurende afgaand water foerageren veel vogels op het slik. De waarde van het aan de dijk grenzende slik als foerageergebied voor vogels is in kaart gebracht.

De tellingen zijn uitgevoerd op de volgende dagen: 16 april 2009, 11 augustus 2009 en 23 maart 2010 (Boudewijn & Collier, 2010).

Langs het dijktraject zijn telvakken van ongeveer 200 bij 200 meter gelegd, zoals weergegeven in Afbeelding 4. Gedurende zes uur na hoog water is elk kwartier het aantal vogels geteld waarbij is aangegeven of het om foeragerende of niet-foeragerende vogels gaat. Ook is genoteerd of (potentiële) verstoringsbronnen aanwezig waren langs het dijktraject. Tenslotte is elk kwartier genoteerd welk percentage van het telvak naar schatting droog ligt. Bij de tellingen is met de opdrachtgever afgesproken om de vakken zo te kiezen dat deze een goed beeld geven van het gebruik van foerageergebieden langs het gehele dijktraject (Boudewijn & Collier, 2010).

Afbeelding 4: Indeling telvakken voor dijktraject Sint Annapolder (uit Boudewijn & Collier, 2010)

Overige soorten

Een gerichte inventarisatie naar zoogdieren heeft niet plaatsgevonden voor dit dijktraject. Tijdens de broedvogelinventarisaties zijn toevallige waarnemingen op kaart ingetekend en daarnaast is literatuuronderzoek gedaan (Sluijter & Vergeer, 2009).

Naast bronnenonderzoek is de volgende onderzoeksinspanning verricht (Sluijter & Vergeer, 2009):

- Tijdens het eerste veldbezoek zijn voor amfibieën geschikte wateren vastgelegd. Tijdens latere bezoeken zijn toevallige waarnemingen op zicht en gehoor genoteerd. Speciale aandacht ging hierbij uit naar de rugstreeppad gedurende de avondronde. Kanttekening bij het veldwerk is dat dit grotendeels is uitgevoerd buiten de paartijd van algemene amfibiesoorten, wat de trefkans heeft verlaagd.
- Voor reptielen is gericht op potentieel geschikte plekken gekeken.

Door de gehanteerde werkwijze zijn de gegevens ten aanzien van amfibieën en reptielen niet compleet, maar geven ze wel een goede indruk van de vóórkomende soorten en hun verspreiding.

3.3 AANWEZIGHEID BESCHERMDE SOORTEN

3.3.1 FLORA

Langs het gehele dijktraject zijn geen plantensoorten aangetroffen die beschermd zijn onder de Flora- en faunawet (Persijn, 2010).

3.3.2 ZOOGDIEREN

Algemeen voorkomende zoogdieren

Tijdens de broedvogelinventarisatie van 2009 zijn in het gebied van het dijktraject waarnemingen gedaan en sporen gevonden van algemene voorkomende zoogdiersoorten als konijn, haas en mol (Sluijter & Vergeer, 2009). Op basis van verspreidingsgegevens, andere onderzoeken en aanwezige omstandigheden is te verwachten dat bepaalde algemene soorten als egel, gewone dwergvleermuis, laatvlieger en veldmuis voorkomen (Bekker *et al.*, 2010).

Noordse woelmuis

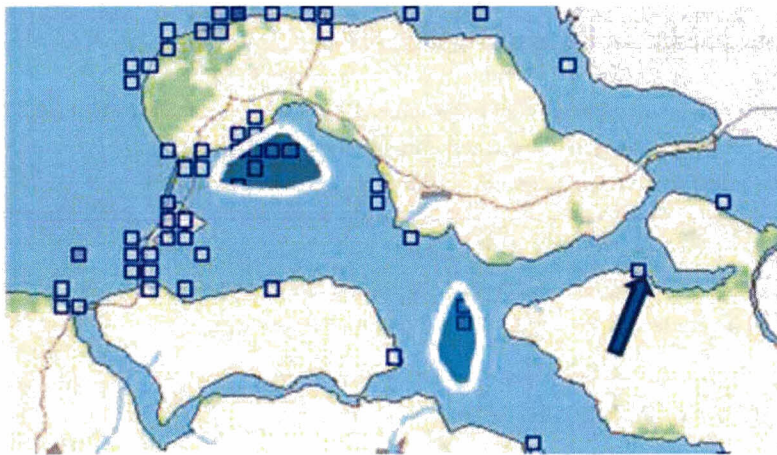
Bij werkzaamheden in de buurt van schorren in Zeeland is er speciale aandacht voor de aanwezigheid van de zwaar beschermde noordse woelmuis. De in grote delen van het subarctische gebied voorkomende noordse woelmuis heeft in Nederland een relictpopulatie, die vooral voorkomt in moerassige en liefst geïsoleerde habitats in het noorden en westen van het land. Het noordelijk Deltagebied vormt één van de voornaamste bolwerken van deze alleen in Nederland voorkomende ondersoort (*Microtus oeconomus arenicola*).

Op Tholen zijn al ten minste sinds 1930 geen waarnemingen van noordse woelmuizen gedaan en de soort ontbreekt ook op de lijst van ruim 9000 sinds 1989 verzamelde prooiresten uit op het eiland verzamelde braakballen. Ook uit de recente uitgave van de Zoogdierwerkgroep en Het Zeeuwse Landschap (Bekker *et al.*, 2010), waarin de zoogdierfauna van 1989 tot 2008 beschreven staat, wordt geen melding gemaakt van het voorkomen van noordse woelmuis op Tholen.

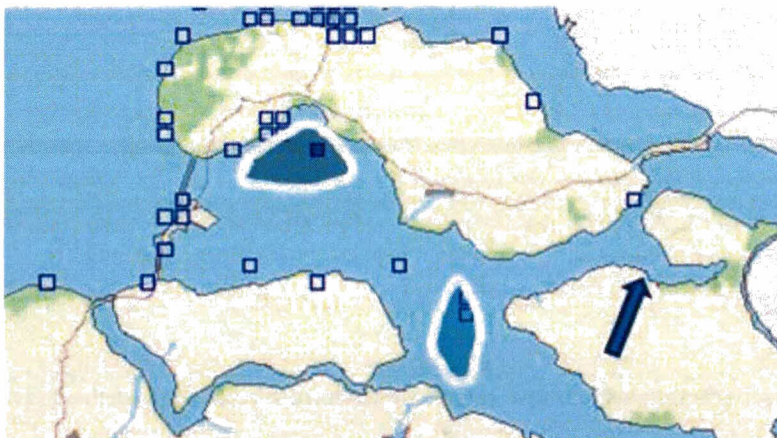
Zeezoogdieren

Gewone zeehond en grijze zeehond

Buitendijks langs het dijktraject liggen droogvallende slikken tijdens laagwater. De kerngebieden van zowel de gewone zeehonden als de grijze zeehond in Zeeland liggen aan de westkant van de Oosterschelde, zoals in respectievelijk Afbeelding 5 en Afbeelding 6 te zien is (Reijnders *et al.*, 2000; Brasseur & Reijnders, 2001). In de directe omgeving van het dijktraject liggen geen vaste ligplaatsen (Strucker *et al.*, 2013).

Afbeelding 5: Verspreidingskaart van waarnemingen (periode maart 2006 – 2013) van de gewone zeehond (website waarneming.nl). Pijl = dijktraject, Blauwe gebieden = belangrijkste ligplaatsen van zeehonden uit Strucker *et al.*, 2013. Vierkantjes = waarnemingen van gewone zeehond, per kilometerhok.

Afbeelding 6: Verspreidingskaart van waarnemingen (periode maart 2006 – 2013) van de grijze zeehond (website waarneming.nl). Pijl = dijktraject, Blauwe gebieden = belangrijkste ligplaatsen van zeehonden uit Strucker *et al.*, 2013.

Bruinvis

Bruinvissen worden met enige regelmaat in beperkte aantallen waargenomen in de Oosterschelde. Gedetailleerde verspreidingsgegevens zijn niet voorhanden. Duidelijk is wel dat de meeste waarnemingen gedaan worden in het westelijke deel van de Oosterschelde en dan vooral zuidelijk van de Roggenplaat. In de diepe geul voor het dijktraject is het mogelijk dat er bruinvissen rondzwemmen (Bekker *et al.*, 2010). Dit betreft echter maar enkele jagende/zwervende exemplaren en het voorland heeft geen specifieke functie voor deze soort (waarneming.nl).

3.3.3 VOGELS

Broedvogels

In het onderzoeksgebied zijn in het voorjaar van 2009 41 soorten broedvogels aangetroffen, zoals te zien in Tabel 5 (Sluijter & Vergeer, 2009). Het gaat hier voornamelijk om soorten die algemeen zijn voor agrarisch gebied die niet afhankelijk zijn van de Oosterschelde als leefgebied.

Op de dijk broeden meerdere broedparen graspiepers. Buitendijks broeden alleen Turkse tortel en witte kwikstaart. Deze territoria zijn gelegen op de havendam, de rest van het buitendijkse gebied is ongeschikt als nestplaats door het ontbreken van opgaande vegetatie. Binnendijks broeden verscheidene vogelsoorten langs de randen van akkers, bebouwing en huizen. Daarnaast zijn een aantal nesten gelegen aan de teen van de binnenzijde dijk (merel, bosrietzanger, kleine karekiet, grasmus en putter).

Ook het depot biedt voor broedvogels van ruigte en struwelen een aantrekkelijke broedplaats. Het gaat hierbij om algemene soorten die ook in de volgende tabel genoemd zijn.

Tabel 5: Aanwezige territoria van broedvogels binnen de 200-meterzone van het dijktraject in 2009 (Sluijter & Vergeer, 2009).

Soort	Aantal	Soort	Aantal	Soort	Aantal
Groene specht	1	Pimpelmees	2	Blauwborst	1
Grote bonte specht	2	Koolmees	3	Merel	13
Wilde eend	11	Spreeuw	4	Bosrietzanger	1
Zanglijster	2	Vink	2	Kleine karekiet	8
Spotvogel	3	Holenduif	3	Groenling	3
Grasmus	9	Houtduif	8	Putter	3
Tuinfluitier	7	Turkse Tortel	11	Ekster	4
Patrijs	1	Zomertortel	1	Kauw	5
Fazant	4	Boerenzwaluw	1	Zwarte kraai	2
Zwartkop	4	Graspieper	5	Huisemus	16
Meerkoet	1	Gele kwikstaart	1	Ringmus	3
Scholekster	3	Witte kwikstaart	2	Kneu	3
Tijftjaf	7	Winterkoning	7	Rietgors	1
Fitis	3	Heggenmus	7		

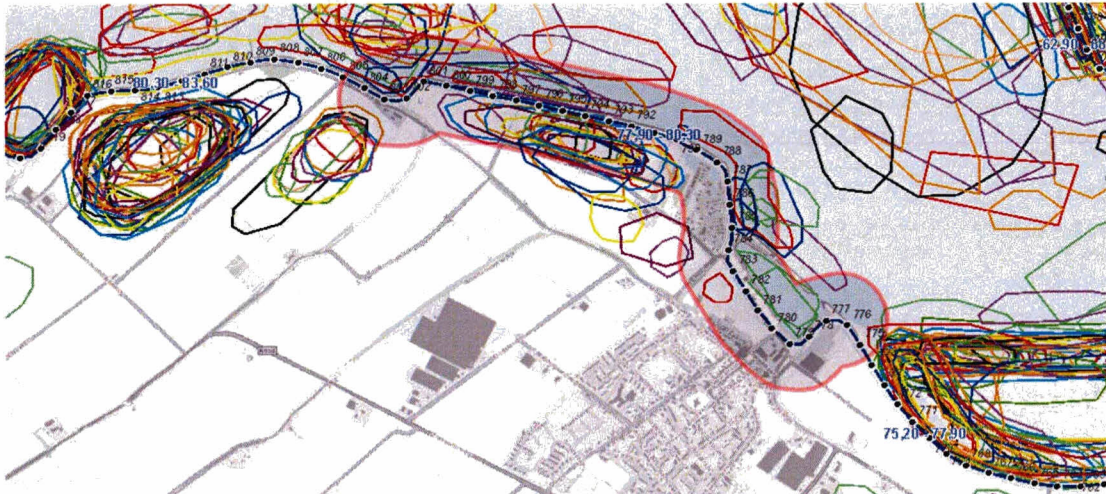
Niet-broedvogels

Functie bij hoogwater

Vogels die op de slikken foerageren, rusten of wachten tijdens hoogwater buitendijks op schorren, slikken en dijken of binnendijks op akkers en graslanden. Uit maandelijkse trajecttellingen en de hoogwaterkarteringen uitgevoerd in opdracht van Rijkswaterstaat blijkt dat bepaalde gebieden binnen de zone van 200 meter van belang zijn als hoogwatervluchtplaats (HVP) of rustgebied voor meerdere vogelsoorten. Afbeelding 7 geeft het gebruik als HVP weer voor de verschillende delen langs het dijktraject.

Uit hoogwatertellingen en karteringen blijkt dat tijdens hoogwater:

- Rotgans, scholekster, wilde eend, wulp en verschillende meeuwensoorten geregeld langs het dijktraject voorkomen. Hierbij gaat het incidenteel om aanzienlijke groepen. Vogels zijn vooral in het voorjaar en najaar aanwezig;
- hoewel vogels bij hoogwater zowel binnen- als buitendijks aanwezig zijn, langs het dijktraject het binnendijkse deel een voorkeur heeft. Dit heeft waarschijnlijk te maken met recreatie op de dijk;
- overige vogelsoorten incidenteel aanwezig zijn en het gaat daarbij bij groepen slechts om geringe aantallen.

Afbeelding 7: HVP-kartering van de periode januari 2008 –juni 2012. Cirkels van dezelfde kleur, zijn in dezelfde maand tijdens hoogwater gekarteerd. Kartering vond één keer per maand plaats. Concentraties van cirkels laten zien welke gebieden van belang zijn tijdens hoogwater. In de kaart is de 200-meter verstoringzone met rood en grijs weergegeven.

Functie bij laagwater

Langs het dijktraject foerageren bij laagwater verschillende soorten vogels. Het gebruik van slikken door foeragerende vogels is afhankelijk van het oppervlakte slik en de snelheid waarmee dit slik droogvalt. Uit vogeltellingen tijdens laagwater (Boudewijn & Collier, 2010) blijkt dat er op de droogvallende slikken verschillende soorten watervogels foerageren.

In de verschillende maanden zijn verschillende soorten in aanzienlijke aantallen aanwezig:

- In maart en april vooral bonte strandloper, rotgans, scholekster en wulp.
- In augustus naast de scholekster vooral tureluur en wilde eend.

Van alle aanwezige vogels is het belang in vergelijking met de aantallen die in de Oosterschelde aanwezig zijn echter gering. Datzelfde geldt voor de bijdrage aan het aantal foerageerminuten voor de gehele Oosterschelde (zie voor details ARCADIS, 2013).

3.3.4 AMFIBIEËN

Langs de dijk komen algemene amfibiesoorten voor als gewone pad en bruine kikker (Sluijter & Vergeer, 2009). Veel gebieden langs de Oosterschelde zijn relatief arm aan amfibieën. Door de invloed van zout of brak water zijn geschikte biotopen voor amfibieën schaars. Hoewel het dijktraject zelf geen geschikte leefomgeving vormt voor rugstreeppadden, is het mogelijk dat tijdens de werkzaamheden wel geschikte leefgebieden ontstaan. De werkzaamheden zorgen voor vergravingen en plassen op het depot, waardoor kolonisatie van de rugstreeppad niet zonder meer is uit te sluiten. Bij vorige dijkversterkingen is gebleken dat het risico op kolonisatie van depots groot is wanneer bekende verblijfplaatsen van rugstreeppadden zich in de nabijheid bevinden. Tijdens inventarisaties zijn geen waarnemingen gedaan van rugstreeppad (Sluijter & Vergeer, 2009). Echter zijn in 2010 meerdere waarnemingen gedaan van rugstreeppad in de Suzannapolder, Oudelandpolder en ten oosten van Sint-Annaland (website waarneming.nl).

3.3.5 REPTIELEN

Op de dijk en in de omgeving van het dijktraject zijn geen reptielen waargenomen (website RAVON, Sluijter & Vergeer, 2009). Aanwezigheid van reptielen langs het dijktraject of in de omgeving is uitgesloten.

3.3.6 VISSSEN

Gericht onderzoek naar de aanwezigheid van vissen heeft niet plaatsgevonden. Binnen het verstoringsgebied liggen verschillende watergangen met zoet water. Beschermde zoetwatervissen komen in Zeeland vrijwel niet voor (website RAVON). De aanwezigheid van beschermde vissoorten binnendijks is uitgesloten. Bij hoogwater vormt het voorland van de dijk het potentieel leefgebied van beschermde vissoorten. De verwachting is dat deze incidenteel langs het dijktraject voorkomen, maar dat het voorland geen specifieke en onvervangbare functie heeft gezien de aanwezigheid van schorren en droogvallende slikken.

3.3.7 ONGEWERVELDEN

Gericht onderzoek naar dagvlinders, libellen of andere beschermde ongewervelden heeft niet plaatsgevonden. Beschermde libellensoorten zijn gebonden aan specifieke zoetwatermilieus. Deze milieus komen niet voor binnen het projectgebied. Op en langs het dijktraject zijn geen bijzondere vegetaties aanwezig die een aantrekkende werking kunnen hebben op bijzondere en beschermde soorten dagvlinders. Op basis van de aangetroffen omstandigheden stellen wij dat de dijk zelf geen specifieke functie heeft voor overige bijzondere en/of beschermde soorten ongewervelden.

3.4 OVERZICHTSTABEL BESCHERMDE SOORTEN

Tabel 6 geeft een overzicht van de beschermde soorten die op en in de directe omgeving van het dijktraject (mogelijk) aanwezig zijn en de beschermingsstatus van deze soorten.

Tabel 6: Beschermde soorten langs het dijktraject en binnen verstoringszone, ingedeeld naar soortgroep en met de bijbehorende beschermingscategorie uit de Flora- en faunawet.

Soortgroep	Beschermde soort	Beschermingscategorie Flora- en faunawet.	
Flora	-	-	
Zoogdieren	Mol	Tabel 1	
	Egel		
	Veldmuis		
	Haas		
	Konijn		
	Grijze zeehond	Tabel 2	
	Gewone dwergvleermuis	Laatvlieger	Tabel 3
		Gewone zeehond	
		Bruinvis	
Vogels	Broedvogels, zie § 3.3.3 Vogels	Vogels	
Amfibieën	Gewone pad	Tabel 1	
	Bruine kikker	Tabel 1	
	Rugstreeppad	Tabel 3	
Reptielen	-	-	
Vissen	Buitendijks, zout water	Afhankelijk van de soort	
Ongewervelden	-	-	

4 Effecten

4.1 INVLOEDEN VAN HET PROJECT

Onderstaande tekst geeft per soortgroep de mogelijke effecten van de dijkwerkzaamheden en de openstelling van het onderhoudspad. Uitgangspunt is dat werkzaamheden plaatsvinden met de standaardmaatregelen beschreven in § 2.4.

4.1.1 FLORA

Aangezien geen onder de Flora- en faunawet beschermde plantensoorten zijn aangetroffen op en in de omgeving van het dijktraject zijn negatieve effecten uitgesloten.

4.1.2 ZOOGDIEREN

Algemeen voorkomende grondgebonden zoogdieren

Wanneer de werkzaamheden aan de dijk beginnen, verlaten mobiele soorten als haas en egel het projectgebied. Kleinere soorten als veldmuis en mol zijn minder mobiel en mogelijk leiden de werkzaamheden tot het onopzettelijk doden van enkele individuen. Door de werkzaamheden is het projectgebied tijdelijk ongeschikt als leefgebied voor algemeen voorkomende grondgebonden zoogdieren. In de directe omgeving is voldoende alternatief leefgebied aanwezig.

Openstelling van het onderhoudspad zorgt dat de buitenzijde van de dijk minder geschikt is als leefgebied, maar niet geheel ongeschikt, vooral niet voor de kleinere diersoorten als veldmuis. In de omgeving blijft na openstelling van het onderhoudspad voldoende alternatief leefgebied voor relevante soorten aanwezig.

Vleermuizen

Het aanpassen van de steenbekleding of openstelling van het onderhoudspad leiden niet tot aantasting van vaste rust- of verblijfplaatsen van vleermuizen (gewone dwergvleermuis en laatvlieger). Effecten op mogelijke foerageergebieden zijn uitgesloten. Zowel de dijkwerkzaamheden als openstelling van het onderhoudspad leiden niet tot aantasting van het foerageergebied van vleermuizen. Beide zaken leiden niet tot een toename van verlichting. Effecten zijn uitgesloten.

Zeezoogdieren

Gewone en grijze zeehond

De verstoringzone voor de zeehonden is maximaal 500 m (afgeleid van scheepvaart en recreatie, Meininger *et al.*, 2003). De gewone en grijze zeehond komen incidenteel voor in de wateren binnen de verstoringzone van de werkzaamheden. De wateren binnen de verstoringzone hebben geen specifieke functie voor zeehonden; hier liggen geen vaste ligplaatsen of andere gebieden met specifieke functies.

Beide soorten zeehonden mijden naar verwachting de wateren gedurende de werkzaamheden. Openstelling van het onderhoudspad zorgt voor verstoring. Mogelijk dat zeehonden zich minder langs de dijk laten zien, maar de huidige verstoring is al aanzienlijk, waardoor van een daadwerkelijke afname naar verwachting geen sprake is. Het oosten van de Oosterschelde is in ieder geval voor zeehonden niet bijzonder interessant.

In de Oosterschelde zijn voldoende uitwijkmogelijkheden. Ruimte om te foerageren is voor zover bekend niet kritisch. Effecten op gewone en grijze zeehond zijn daarom uitgesloten.

Bruinvis

De dijkwerkzaamheden en openstelling van het onderhoudspad leiden niet tot verlies van leefgebied, het doden van individuen of vernietiging van verblijfplaatsen van bruinvissen. Het leidt eveneens niet tot verstoring (met wezenlijke invloed) van bruinvissen. Effecten zijn uitgesloten.

Conclusie

De dijkwerkzaamheden en openstelling leiden voor algemeen voorkomende, grondgebonden zoogdieren tot effecten door ruimtebeslag, verstoring en kans op onopzettelijk doden. Openstelling van het onderhoudspad leidt tot een verminderde geschiktheid van de buitenzijde van de dijk als leefomgeving voor algemeen voorkomende, grondgebonden zoogdiersoorten. Dit effect is echter gering, gezien de huidige recreatie op de dijk.

4.1.3 VOGELS

4.1.3.1 BROEDVOGELS

Tijdelijke werkzaamheden

Buitendijkse broedplaatsen

In de haven zijn territoria van Turkse tortel en witte kwikstaart aangetroffen. Deze territoria bevinden zich echter niet aan het water, maar in of nabij de bebouwing op het havenplateau. In de huidige situatie vindt al verstoring plaats op deze locatie. De verwachting is niet dat aanwezige vogelsoorten verstoord raken door de werkzaamheden langs het water. De werkzaamheden starten ook voor aanvang van het broedseizoen waardoor vogels die toch mogelijk ondervinden van de werkzaamheden zich verder van de werkzaamheden vestigen.

Op de dijk

Voorafgaand aan het broedseizoen maaien voorkomt dat graspiepers nesten bouwen op de dijk. Effecten op de graspieper als gevolg van de werkzaamheden zijn uitgesloten.

Binnendijkse broedplaatsen

Binnendijs liggen broedplaatsen van een groot aantal verschillende vogelsoorten. Vogels broeden vooral in opgaande vegetatie, langs slootranden, langs randen van akkers, in tuinen en in bebouwing. Hoewel een groot deel van de transporten zijn voorzien over bestaande wegen, is ook voorzien in de gebruik van een depot en gebruik van het onderhoudspad aan de binnenzijde van de dijk in de Suzannapolder. Beide zaken leiden tot verstoring en mogelijk vernietiging van binnendijkse broedplaatsen.

Conclusie

Door werkzaamheden zijn bepaalde delen langs de dijk en de transportroute tijdelijk niet of minder geschikt voor broedende vogels. Werkzaamheden leiden mogelijk tot verstoring en zelfs vernietiging van nesten.

Permanente effecten

Als gevolg van openstelling van het onderhoudspad vormt de buitenzijde van de dijk geen geschikt broedgebied meer voor vogel. Het gaat hier eigenlijk alleen om de graspieper. Aan de binnenzijde van de dijk en langs het onderhoudspad blijven echter voldoende mogelijkheden om te broeden. Permanente effecten op broedvogels zijn uitgesloten.

4.1.3.2 NIET-BROEDVOGELS

Functie tijdens hoogwater

De veranderingen van de dijk hebben voor vogels die tijdens hoogwater voorkomen langs het dijktraject de volgende effecten²:

- Tijdelijke effecten zijn het gevolg van de dijkwerkzaamheden. Als gevolg van verstoring is de dijk minder geschikt als HVP.
- Permanente effecten zijn het gevolg van openstelling van het onderhoudspad. Als gevolg van de openstelling is de buitenzijde van de dijk niet meer geschikt als HVP.
- HVP's zijn vooral van belang voor steltlopers die op de dijk laagwater afwachten om te foerageren op de slikken. Specifieke HVP's zijn mogelijk belangrijk voor vogels, vanwege de geringe afstand tot foerageergebieden. De buitenzijde van de dijk is echter van gering belang: de meeste steltlopers blijven binnendijs op de akkers hoogwater af te wachten. Ook tijdens de werkzaamheden en na openstelling van het onderhoudspad, blijft binnendijs de mogelijkheid tot HVP aanwezig. Vanwege het huidige verstoringsniveau aan de buitenzijde van de dijk, overtijen de meeste vogels sowieso in het binnenland.

Functie tijdens laagwater

De veranderingen van de dijk hebben voor vogels die tijdens laagwater voorkomen langs het dijktraject de volgende effecten²:

- Tijdelijke effecten zijn het gevolg van dijkwerkzaamheden. Voor de duur van de werkzaamheden zijn de delen langs de dijk minder geschikt als foerageergebied voor vogels.
- Permanente effecten zijn het gevolg van permanente openstelling van het onderhoudspad. De delen van het foerageergebied langs de dijk zijn als gevolg minder aantrekkelijk als foerageergebied voor vogels. Vermoedelijk is het effect beperkt, omdat langs de dijk over het slik een geul loopt waardoor het slik vanaf de dijk voor recreanten en honden beperkt toegankelijk is.
- De delen langs de dijk zijn vooral van belang als foerageergebied voor steltlopers. Andere soorten zijn niet specifiek aan het slik gebonden en wijken uit naar andere gebieden. Voor steltlopers geldt dat de voorkomende aantallen (relatief) gering zijn. Voor de soorten die nog wel aanwezig zijn, wordt het foerageergebied niet helemaal ongeschikt, alleen de delen direct langs de dijk worden naar verwachting permanent minder geschikt. De slikken die van de dijk gescheiden zijn door de geul over het slik blijven ook met recreatie in gebruik als foerageergebied. Foerageergebieden blijven voor steltlopers beschikbaar. Mogelijk in mindere mate langs de dijk door verstoring, maar in de omgeving (verspreid op slikken in de Krabbenkreek, op termijn ook het intergetijdengebied op het Rammegors).

² Voor meer informatie verwijzen wij naar de Passende beoordeling (ARCADIS, 2013). Hierin is een meer uitgebreide beschrijving van de effecten op de hoogwater- en laagwaterfunctie voor vogels.

4.1.4 AMFIBIEËN

De werkzaamheden vinden buitendijks plaats, binnendijks is alleen het rijden op wegen voorzien. Gewone pad en bruine kikker zijn binnendijks in de nabijheid van het dijktraject aangetroffen. Mogelijk dat als gevolg van het gebruik van het onderhoudspad binnendijks een enkel exemplaar onopzettelijk gedood of verstoord wordt.

In 2010 zijn meerdere waarnemingen gedaan van rugstreppad in de Suzannapolder, Oudelandpolder en ten oosten van Sint-Annaland (waarneming.nl). De rugstreppad is een echte pionierssoort die zich voortplant in ondiepe poelen. Nieuwe voortplantingsplaatsen kunnen snel gekoloniseerd worden. Een plas in rijsporen van werkverkeer is om die reden een geschikte voortplantingsplaats voor deze soort. Deze soort is zeer mobiel en koloniseert zonder problemen het werkterrein, de transportroutes en de depotlocaties. Tijdens de werkzaamheden is het goed mogelijk dat (tijdelijke) voortplantingsplaatsen ontstaan die vervolgens weer verdwijnen, bijvoorbeeld op de transportroutes en het depot. Bij kolonisatie leiden werkzaamheden ter plaatse van deze plassen tot het doden van rugstreppadden. Kale en zandige grond vormen een geschikte landbiotoop voor de rugstreppad, waar de soort zich overdag kan ingraven. Wanneer tijdelijk kaal zand beschikbaar is, kan het verplaatsen of gebruiken van de grond leiden tot het verstoren en onopzettelijk doden van rugstreppadden. Openstelling van het onderhoudspad leidt niet tot effecten op deze soort omdat de buitenzijde van de dijk geen leefgebied vormt van deze soort.

4.1.5 REPTIELEN

Reptielen komen niet voor langs het dijktraject. Tijdelijke en permanente effecten op reptielen zijn uitgesloten.

4.1.6 VISSSEN

De werkzaamheden en openstelling van het onderhoudspad leiden niet tot aantasting of verstoring van potentiële biotopen van beschermde vissoorten. De werkzaamheden vinden buitendijks plaats en niet onder water. Potentiële biotopen blijven ongemoeid en de verstoring neemt niet toe. Binnendijks zijn geen aanpassingen van open wateren voorzien. Tijdelijke en permanente effecten op beschermde vissen zijn uitgesloten.

4.1.7 ONGEWERVELDEN

Beschermde ongewervelden komen niet voor in het onderzoeksgebied. De werkzaamheden leiden niet tot aantasting van potentiële biotopen. Tijdelijke en permanente effecten op beschermde ongewervelden zijn uitgesloten.

4.2 TOETSING FLORA- EN FAUNAWET

4.2.1 OVERTREDING VERBODSBEPALINGEN

Overtreding van verbodsbepalingen is alleen relevant voor soorten waarvoor effecten voorzien zijn.

Zoogdieren

De werkzaamheden leiden tot vernieling van vaste rust- en verblijfplaatsen van grondgebonden zoogdieren. De grotere grondgebonden en zeezoogdieren verlaten het projectgebied en omgeving bij aanvang van de werkzaamheden. Kleine grondgebonden zoogdieren worden mogelijk onopzettelijk gedood.

Vogels

Gebruik van het binnendijkse onderhoudspad en het depot leiden tot onopzettelijke verstering en vernietiging van broedplaatsen.

Amfibieën

Voorzien is in het doden van enkele exemplaren van algemeen voorkomende amfibieën. Binnendijkse voortplantingsplaatsen worden wel gespaard, omdat de aanwezige sloten gespaard blijven.

De mogelijkheid bestaat dat rugstreeppadden het werkterrein of depotlocatie koloniseren. In dat geval leiden werkzaamheden tot onopzettelijk doden van individuen en vernietiging van voortplantingswateren en landbiotoop.

4.2.2 OVERZICHT TOETSING VERBODSBEPALINGEN

Tabel 7 geeft per verbodsbepaling van de Flora- en faunawet weer, ten aanzien van welke soorten en soortgroepen mogelijk sprake is van overtreding.

Tabel 7: Overzicht van de toetsing aan de Flora- en faunawet per verbodsbepaling. Aangegeven is voor welke soorten of soortgroepen mogelijk overtreding plaatsvindt.

Artikel		Soort(groep)	Mogelijk overtreding
9	Het is verboden dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te doden, te verwonden, te vangen, te bemachtigen of met het oog daarop op te sporen.	Zoogdieren - Mol (tabel 1) - Egel (tabel 1) - Veldmuis (tabel 1) - Haas (tabel 1) - Konijn (tabel 1) - Gewone dwergvleermuis (tabel 3) - Laatvlieger (tabel 3) Broedvogels (vogels) Amfibieën - Gewone pad (tabel 1) - Bruine kikker (tabel 1) - Rugstreeppad (tabel 3)	Ja Ja Ja Ja Ja Nee Nee Ja Ja Ja Ja Ja Ja
10	Het is verboden dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, opzettelijk te verontrusten.	Zoogdieren (tabel 1/3) Broedvogels (vogels) Amfibieën (tabel 1/3)	Nee Nee Nee
11	Het is verboden nesten, hopen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te beschadigen, te	Zoogdieren - Mol (tabel 1) - Egel (tabel 1)	Ja Ja

Artikel	Soort(groep)	Mogelijk overtreiding	
	vernietigen, uit te halen, weg te nemen of te verstoren.	- (Spits-)muizen (tabel 1)	Ja
		- Haas (tabel 1)	Ja
		- Konijn (tabel 1)	Ja
		- Gewone dwergvleermuis (tabel 3)	Nee
		- Laatvlieger (tabel 3)	Nee
		Broedvogels (vogels)	Ja
		Amfibieën	
		- Gewone pad (tabel 1)	Nee
		- Bruine kikker (tabel 1)	Nee
		- Rugstreeppad (tabel 3)	Ja
12	Het is verboden eieren van dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te zoeken, te rapen, uit het nest te nemen, te beschadigen of te vernietigen.	Broedvogels (vogels)	Ja
		Amfibieën	
		- Gewone pad (tabel 1)	Nee
		- Bruine Kikker (tabel 1)	Nee
		- Rugstreeppad (tabel 3)	Ja

4.2.3 VRIJSTELLINGEN EN ONTHEFFINGEN

Algemene soorten met vrijstelling bij ruimtelijke ontwikkeling en inrichting (tabel 1)

Ten aanzien van alle tabel 1-soorten waarvoor mogelijk verboden handelingen plaatsvinden, geldt een vrijstelling bij ruimtelijke ingrepen, mits sprake is van zorgvuldig handelen. Daarnaast mag de ingreep geen wezenlijke invloed hebben op de gunstige staat van instandhouding.

Alle tabel 1-soorten waarvoor mogelijk verboden handelingen plaatsvinden, komen algemeen voor in de omgeving van het projectgebied. Het onopzettelijk doden van enkele exemplaren en vernietigen van vaste rust- en verblijfplaatsen heeft geen wezenlijke invloed op deze soorten. Ten aanzien van deze soorten zijn specifieke eisen aan uitvoering in het kader van zorgvuldig handelen niet effectief. Iedere werkwijze leidt tot het onopzettelijk doden van bovengenoemde soorten.

Soorten met vrijstelling bij werken volgens een goedgekeurde gedragscode (tabel 2)

Voor soorten die in deze categorie vallen, geldt een vrijstelling bij ruimtelijke ingrepen mits gewerkt wordt met een door het Ministerie van EZ goedgekeurde gedragscode. De gedragscode van de Unie van Waterschappen (2005) geldt niet voor dijkwerkzaamheden, maar wel voor voorbereidende werkzaamheden. Een andere gedragscode die mogelijk toe te passen is, is de gedragscode van Rijkswaterstaat (Piepers *et al.*, 2010). Wanneer de werkzaamheden volgens gedragscodes zijn uit te voeren, dan is geen ontheffing vereist.

Voor het optreden van verboden handelingen, moet een ontheffing worden aangevraagd. Deze ontheffing gaat gepaard met een "lichte toets". Bij dit dijktraject treden geen effecten op soorten van tabel 2.

Soorten waarvoor een ontheffing aangevraagd dient te worden met uitgebreide toetsing (tabel 3)

Voor soorten vermeld op Bijlage IV van de Habitatrichtlijn en een aantal zeldzame per AMvB aangewezen soorten dient bij ruimtelijke ontwikkeling of inrichting altijd een ontheffing aangevraagd te worden voor verboden handelingen. Deze ontheffing wordt beoordeeld volgens de "uitgebreide toets".

Effecten op vleermuizen zijn uitgesloten, dus overtreiding van verbodsbepalingen is niet aan de orde. In het betreffende onderzoeksgebied gaat het om de rugstreeppad, waarvan de kans bestaat dat deze tijdens de werkzaamheden het projectgebied koloniseert. Om deze mogelijke kolonisatie en daardoor een noodzakelijke ontheffingsaanvraag, te voorkomen zijn mitigerende maatregelen noodzakelijk. Wanneer rugstreeppadden op het werkterrein worden aangetroffen, is het verplicht een ontheffing aan de vragen en/of noodzakelijke maatregelen te nemen.

Vogels

Een ontheffingsaanvraag voor vogels wordt beoordeeld volgens de “uitgebreide toets”. De meeste broedvogels en niet-broedvogels hebben mogelijkheden om uit te wijken naar omliggende, verstoringvrije gebieden. De werkzaamheden met mogelijke effecten op broedvogels, moeten zoveel mogelijk vóór het broedseizoen aanvangen of buiten het broedseizoen worden uitgevoerd. Omdat dit niet altijd mogelijk is, zijn verboden handelingen ten aanzien van broedende vogels te voorkomen door het nemen van mitigerende maatregelen (zie hoofdstuk 5).

Conclusie

Tabel 7 toont dat effecten zijn voorzien op algemeen voorkomende zoogdieren en amfibieën op basis van artikel 9, 10 en 11 van de Flora- en faunawet. De (mogelijkerwijs) aanwezige zoogdieren en amfibieën in het projectgebied zijn algemeen voorkomende soorten, die ook in de directe omgeving voorkomen. Het verontrusten of onopzettelijk doden van individuen van deze soorten leidt niet tot aantasting van de gunstige staat van instandhouding van deze soorten. Voor overtreding van de verbodsbepalingen van de Flora- en faunawet voor deze tabel 1-soorten is er vrijstelling bij ruimtelijke ontwikkelingen.

Bovenstaande tabel laat zien dat (mogelijk) overtreding van verbodsbepalingen op basis van artikel 9, 10, 11 en 12 zijn voorzien op zwaarder beschermde soorten, in dit geval vogels en rugstreeppad. Het is noodzakelijk om mitigerende maatregelen te nemen om effecten te voorkomen. Hierbij gaat het om maatregelen die tijdens de werkzaamheden moeten worden genomen. Openstelling van het onderhoudspad na de werkzaamheden leidt niet tot overtredingen van verbodsbepalingen (meer).

4.2.4 HET CRITERIUM ‘HET VOORKÓMEN VAN SCHADE’

Voor de aanwezige soorten worden verschillende maatregelen genomen. In de eerste plaats worden de standaardmaatregelen genomen. Deze maatregelen voorkomen al effecten op verschillende soorten. In het bijzonder het voor aanvang van het broedseizoen maaien van de dijk en kort houden van de vegetatie vermindert de effecten. Niet alleen vogels mijden het werkgebied als broedgebied, maar de korte vegetatie maakt het werkgebied ook minder aantrekkelijk voor kleine zoogdieren. In aanvulling op de standaard maatregelen, worden voor specifieke soortgroepen of locaties ook nog aanvullende maatregelen genomen. Deze mitigerende maatregelen staan in hoofdstuk 5. Met deze maatregelen is alles gedaan om schade te voorkomen en aan dit criterium wordt dan ook voldaan.

4.2.5 HET CRITERIUM ‘GUNSTIGE STAAT VAN INSTANDHOUDING’

Zoogdieren

De zoogdiersoorten waarvoor effecten van werkzaamheden voorzien zijn, zijn algemeen voorkomende soorten. In het projectgebied en de directe omgeving blijft voor deze soorten voldoende geschikt leefgebied aanwezig om de gunstige staat van instandhouding tijdens en na de werkzaamheden te waarborgen.

Vogels

Het voortbestaan van de vogelsoorten aangetroffen in het onderzoekgebied is niet in gevaar. De vogels die verstoord worden door de werkzaamheden, wijken uit naar andere broedplaatsen. De soorten die langs het dijktraject zijn waargenomen komen in de omgeving ook voor. Voor de graspieper verdwijnen wel permanente broedplaatsen als gevolg van de openstelling van het onderhoudspad. In de directe omgeving blijven echter voldoende broedmogelijkheden aanwezig (bijvoorbeeld binnenzijde van de dijk). Effecten op de gunstige staat van instandhouding van vogelsoorten als gevolg van de werkzaamheden of openstelling is niet voorzien.

Amfibieën

Het doden van enkele exemplaren van algemeen voorkomende amfibiesoorten leidt niet tot een veranderende staat van instandhouding. In het bijzonder niet omdat de voortplantingswateren gespaard blijven.

Het doden van rugstreeppadden of het vernielen van tijdelijk gekoloniseerde voortplantingswateren kan een negatief effect hebben op de plaatselijke populatie. Aangezien de populatie nog niet gevestigd is in het plangebied, zijn effecten op de gunstige staat van instandhouding niet voorzien: de populatie bevindt zich niet langs het dijktraject.

4.2.6 DE CRITERIA 'GEEN ANDERE BEVREDIGENDE OPLOSSING' EN 'DWINGENDE REDENEN VAN OPENBAAR BELANG'

De werkzaamheden aan de steenbekleding van de dijken vinden plaats in het kader van openbare veiligheid. Openbare veiligheid is een dwingende reden van openbaar belang. Alternatieven voor de verbetering van de steenbekleding zijn niet voorhanden.

Aan de keuze voor de juiste nieuwe steenbekleding is een zorgvuldige afweging voorafgegaan, waarbij het aspect natuur zwaar heeft meegewogen, naast de aspecten veiligheid en kosten (Den Hoed, 2013).

5

Mitigerende maatregelen

5.1 MITIGERENDE MAATREGELEN

Het verdient aanbeveling om mitigerende maatregelen te nemen ten aanzien van de volgende soort(groep)en:

- Vogels.
- Rugstreepad.

Deze locatie specifieke mitigerende maatregelen vormen een aanvulling op de standaardmaatregelen uit § 2.4. Alle maatregelen in dit hoofdstuk dienen in de vorm van restricties opgenomen te worden in de planbeschrijving. Maatregelen zijn gericht op fasering en uitvoer van werkzaamheden.

5.2 MAATREGELEN VOOR FASERING VAN WERKZAAMHEDEN

- **Neem bij aanvang van de (maai)werkzaamheden vóór 15 maart ook het depot en het onderhoudspad aan de binnenzijde van de dijk in de Suzannapolder in gebruik.** Door voorafgaand het broedseizoen te beginnen met werkzaamheden in het depot en rond het onderhoudspad bestaat voor broedvogels nog de mogelijkheid om uit te wijken naar andere broedplaatsen.

5.3 MAATREGELEN VOOR UITVOER VAN WERKZAAMHEDEN

- **Zorg er voor dat er tussen april en augustus, op het werkterrein, transportroute en depotlocaties geen ondiepe plassen ontstaan. Vooral na flinke regenbuien.** Dit voorkomt kolonisatie door rugstreepadden. Het werkterrein, transportroute en depotlocaties moet ongeschikt worden gemaakt/gehouden voor deze soort.

5.4 EFFECTEN VAN MAATREGELEN

De mitigerende maatregelen richten zich op het beperken van de effecten op vogels en rugstreepad. Het nemen van maatregelen voorkomt voor deze soort(groep)en overtredingen van de verbodsbepalingen van de Flora- en faunawet, zie § 6.1.

6 Conclusies

6.1 CONCLUSIES SOORTENBESCHERMINGSTOETS

Langs het dijktraject Sint-Annaland komen een aantal door de Flora- en faunawet beschermde soorten voor. Door werkzaamheden en transporten die samenhangen met het vervangen van dijkbekleding ondervinden deze beschermde soorten mogelijk effecten. Deze effecten kunnen leiden tot overtredingen van verbodsbepalingen. Zie voor een overzicht Tabel 8. Openstelling van het onderhoudspad na de werkzaamheden leidt niet tot overtreding van verbodsbepalingen van de Flora- en faunawet.

Tabel 8: Beschermde soorten die voorkomen langs het dijktraject Sint-Annaland * = alle inheemse broedvogels zijn beschermd volgens de Flora- en faunawet.

Soortgroep	Beschermde soort	Beschermingscategorie Flora en faunawet	Mogelijke overtreding verbodsbepalingen zonder mitigerende maatregelen	Overtreding verbodsbepalingen met mitigerende maatregelen
Zoogdieren	Mol, egel, veldmuis, haas, konijn	Tabel 1	Nee, vrijstelling van verbodsbepalingen bij ruimtelijke ontwikkelingen	Niet relevant
	Gewone dwergvleermuis, Laatvlieger	Tabel 3	Nee	N.v.t.
	Grijze zeehond	Tabel 2	Nee	N.v.t.
	Gewone zeehond,	Tabel 3	Nee	N.v.t.
	Bruinvis	Tabel 3	Nee	N.v.t.
Vogels	Broedvogels, zie Tabel 5	Vogels	Ja	Nee
Amfibieën	Gewone pad, Bruine kikker	Tabel 1	Nee, vrijstelling van verbodsbepalingen bij ruimtelijke ontwikkelingen	Niet relevant
	Rugstreepad	Tabel 3	Ja	Nee
Vissen	Buitendijks, zout water	Afhankelijk van de soort, voornamelijk tabel 2	Nee	N.v.t.

6.2 ONTHEFFING

Het nemen van de in dit rapport voorgeschreven mitigerende maatregelen voorkomt effecten op beschermde soorten. In dat geval is het aanvragen van een ontheffing op verbodsbepalingen uit de Flora- en faunawet niet noodzakelijk voor de dijkwerkzaamheden aan het dijktraject Sint-Annaland.

7

Gebruikte bronnen

- ARCADIS, 2013. Passende beoordeling dijktraject Havendam Sint-Annaland, Suzannapolder [29]". Oosterschelde – deelproduct. In opdracht van Projectbureau Zeeweringen. Kenmerk: PZDB-R-13147.
- Bekker, J.P., Calle, L., Dobbelaar, S., Fortuin A., Jacobusse, C. & Kraker, K. de, 2010. Zoogdieren in Zeeland; Fauna Zeelandica Deel 6. Zoogdierwerkgroep Zeeland & Het Zeeuwse Landschap.
- Boudewijn & Collier, 2010. Vogelellingen tijdens afgaand water langs het dijktraject Havendam Sint-Annaland -Suzannapolder (Oosterschelde). Bureau Waardenburg, rapport nr. 10-090. Opdrachtgever: Rijkswaterstaat Zeeland.
- Brasseur, S.M.J.M. & Reijnders, P.H.J., 2001. Zeehonden in de Oosterschelde, fase 2. Effecten van extra doorvaart door Oliegeul. Rapportnummer: 353. Alterra, Wageningen.
- Dijk, A.J. van, 2004. Handleiding broedvogels monitoring project (broedvogelinventarisatie in proefvlakken). SOVON Vogelonderzoek Nederland, Beek-Ubbergen.
- Hoed, R. Den, 2013. Ontwerpnota Havendam Sint-Annaland, Suzannapolder [29]. Kenmerk PZDT-R-13193 ontw, d.d. 03-07-2013.
- Krijgsveld, K.L., Lieshout, S.J.M. van, Winden, J. van der & Dirksen, S., 2004. Verstoringsgevoeligheid van vogels. Literatuurstudie naar de reactie van vogels op recreatie. Bureau Waardenburg, rapport 03-187. In opdracht van Vogelbescherming Nederland.
- Krijgsveld, K.L. Smits, R.R., & Winden, J. van der, 2008. Verstoringsgevoeligheid van vogels Update literatuurstudie naar de reactie van vogels op recreatie. Bureau Waardenburg. In opdracht van de Vogelbescherming.
- Kruidering, A.M., Veenbaas, G., Kleijberg, R., Koot, G., Rosloot, Y., & Jaarsveld, E. van, 2005. Leidraad faunavoorzieningen bij wegen. Delft, Rijkswaterstaat, Dienst Weg- en Waterbouwkunde. DWW-2005-002, ISBN 90-369-55777-7.
- Linden, M.G.A.M. van der, Tummers, S.D.M. & Molenaar, T.P., 2007. Inventarisatie vegetatie Zeeuwse Dammen. In opdracht van Rijkswaterstaat Zeeland. Projectnummer NC7180109. D.d. 31 augustus 2007. Versie 01 Definitief.
- Meijden, R. van der, 2005. Heukels' Flora van Nederland. 23^e druk. Wolters-Noordhoff bv, Groningen/Houten.
- Meyer, A.J.M., 1989. Onderzoek hardsubstraat levensgemeenschappen in de getijdenzone van de Oosterschelde, ecologische waardering dijkvakken. Bureau Waardenburg, Culemborg.
- Meyer, A.J.M. & Beek, A.C. van, 1988. De levensgemeenschappen op harde substraten in de getijdenzone van de Oosterschelde. Bureau Waardenburg B.V., Culemborg.
- Ministerie van LNV, 2005. Brochure Buiten aan het werk? Houd tijdig rekening met beschermde dieren en planten! *De Flora- en faunawet in de praktijk; informatie over vrijstellingen, ontheffingen en gedragscodes. Gepubliceerd op de website van het ministerie van EZ.*
- Persijn, 2012. Detailadvies dijkvak 29 "Suzannapolder, havendijk Sint-Annaland" DP 779 t/m 803. Meetinformatiedienst Zeeland. In opdracht van Projectbureau Zeeweringen.

- Piepers, A., Sluik, R., Jaspers, H., Lüchtenborg, A. & Tuitert, D., 2010. Gedragscode Flora- en Faunawet Rijkswaterstaat *Bestemd voor bestendig beheer en onderhoud en kleinschalige ruimtelijke inrichting of ontwikkeling*. D.d. November 2010. Uitgegeven door Expertisecentrum Natuurwetgeving Rijkswaterstaat.
- Provincie Zeeland, 2001. Nota soortenbeleid. Directie Ruimte, Milieu en Water. Vastgesteld in de vergadering van Gedeputeerde Staten d.d. 15 mei 2001.
- Reijnders, P.J.H., Brasseur, S.M.J.M. & Brinkman, A.G., 2000. Habitatgebruik en aantalsontwikkelingen van Gewone zeehonden in de Oosterschelde en het overige Deltagebied. Alterra-rapport 078. Alterra Research Instituut voor de Groene Ruimte, Wageningen.
- Strucker, R.C.W., Arts, F.A. & Lilipaly, S., 2013. Watervogels en zeezoogdieren in de Zoute Delta 2011/2012. RWS Centrale Informatievoorziening BM 13.19, Vlissingen, maart 2013.
- Schouten, P., Krijgsveld, K.L., Anema, L.S.A., Boudewijn, T.J., Horssen, P.W. van, Reitsma, J.M., Kuil R.E., & Duijts, H., 2005. Integrale beoordeling van effecten van dijkverbetering op de natuurwaarden van de Oosterschelde (IBOS). Bureau Waardenburg, In opdracht van: Projectbureau Zeeweringen, Culemborg.
- Sluijter T.C.J. & Vergeer J.W. 2009. Broedvogels Havendam Sint-Annaland - Suzannapolder. SOVON inventarisatierapport 2009/13. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Beek-Ubbergen. In opdracht van Projectbureau Zeeweringen.
- Unie van Waterschappen, 2005. Gedragscode Flora- en Faunawet voor waterschappen. Goedgekeurd door de Minister van LNV ter goedkeuring op Goedgekeurd door het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit op 10 juli 2006.
- Verslag startoverleg, 2012

Websites:

- Ministerie van Economische Zaken: <http://www.rijksoverheid.nl>
- RAVON: <http://www.ravon.nl>
- Waarneming.nl: <http://www.waarneming.nl>

Bijlage 1 Wettelijk kader

In het kader van soortbescherming in Nederland is de Flora- en faunawet van toepassing, deze vormt voor dit rapport het toetsingskader. Daarnaast houdt het Projectbureau Zeeweringen bij de keuze van de bekleding en uitvoering rekening met de (niet-wettelijke beschermde) aanspoelsel- en schorplanten uit de Nota Soortenbeleid van de provincie Zeeland (2001). Omdat deze soorten niet wettelijk beschermd zijn, vallen ze buiten het toetsingskader van onderhavige soortenbeschermingstoets.

Flora- en faunawet

De Flora- en faunawet (2003) regelt de bescherming van in het wild voorkomende planten en dieren. In de wet is onder meer bepaald dat beschermde dieren niet gedood, gevangen of verontrust mogen worden en beschermde planten niet geplukt, uitgestoken of verzameld (algemene verbodsbepalingen, artikelen 8 t/m 12). Bovendien dient iedereen voldoende zorg in acht te nemen voor alle in het wild levende planten en dieren (algemene zorgplicht, artikel 2). Daarnaast is het niet toegestaan om de directe leefomgeving van soorten, waaronder nesten en holen, te beschadigen, te vernielen of te verstoren.

In de Flora- en faunawet zijn de soortbeschermingsbepalingen uit de Europese Vogel- en Habitatrichtlijn geïmplementeerd. De Flora- en faunawet heeft dan ook belangrijke consequenties voor ruimtelijke plannen. De interpretatie van de wet is in 2009 aangescherpt.

Algemene zorgplicht, artikel 2 Flora- en faunawet

In het kader van de Flora- en faunawetgeving geldt dat alle dieren en planten een zekere mate van bescherming genieten, omdat hun bestaan op zichzelf waardevol is, zonder te kijken welk nut de dieren en planten voor de mens kunnen hebben. Dit wordt de intrinsieke waarde genoemd. Vanuit deze intrinsieke waarde is de algemene zorgplicht als vorm van "basisbescherming" opgenomen (artikel 2). Hierin staat dat iedereen voldoende zorg in acht dient te nemen voor de in het wild levende dieren en planten en hun leefomgeving. Ook mag men het welzijn van dieren niet onnodig aantasten en dieren onnodig laten lijden. De algemene zorgplicht geldt voor alle in het wild levende dier- en plantensoorten, ook voor de soorten die niet als beschermde soort aangewezen zijn onder de Flora- en faunawet. Het is een aanvulling op de algemene verbodsbepalingen die uitsluitend betrekking hebben op beschermde soorten. Het artikel biedt de mogelijkheid om op te treden tegen ongewenste handelingen tegenover beschermde dieren en planten, welke niet nadrukkelijk in één van de verbodsbepalingen zijn genoemd. Er bestaat geen wettelijke sanctie op overtreding. Wel kunnen activiteiten door de nieuwe Voedsel- en Warenautoriteit (nVWA) worden stilgelegd.

Verbodsbepalingen

De algemene verbodsbepalingen, die handelingen verbieden die het voortbestaan van planten en diersoorten mogelijk in gevaar brengen, is een belangrijk onderdeel van de Flora- en faunawet. Deze verboden zorgen ervoor dat in het wild levende soorten zoveel mogelijk met rust worden gelaten. De belangrijkste, voor ruimtelijke plannen relevante wettelijke bepalingen staan hieronder genoemd.

Algemene verbodsbepalingen Flora- en faunawet (artikelen 8 t/m 12)

Artikel 8. Het is verboden planten, behorende tot een beschermde inheemse plantensoort, te plukken, te verzamelen, af te snijden, uit te steken, te vernielen, te beschadigen, te ontwortelen of op enigerlei andere wijze van hun groeiplaats te verwijderen.

Artikel 9. Het is verboden dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te doden, te verwonden, te vangen, te bemachtigen of met het oog daarop te sporen.

Artikel 10. Het is verboden dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, opzettelijk te verontrusten.

Artikel 11. Het is verboden nesten, holen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te beschadigen, te vernielen, uit te halen, weg te nemen of te verstoren.

Artikel 12. Het is verboden eieren van dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te zoeken, te rapen, uit het nest te nemen, te beschadigen of te vernielen.

Vrijstelling en ontheffing

Bij ruimtelijke plannen, met mogelijke gevolgen voor beschermde planten en dieren, is het verplicht om vooraf te toetsen of deze leiden tot overtreding van algemene verbodsbepalingen. Wanneer dat het geval dreigt te zijn, moet onderzocht worden of er maatregelen te nemen zijn om dit te voorkomen of om de gevolgen voor beschermde soorten te verminderen. Onder bepaalde voorwaarden geldt een vrijstelling, wordt door het Ministerie van Economische (EZ) goedkeuring gegeven aan de mitigerende maatregelen of is het mogelijk van de minister van EZ ontheffing van de algemene verbodsbepalingen te krijgen voor activiteiten op het gebied van ruimtelijke ontwikkeling en inrichting.

Ten aanzien van de criteria die voor vrijstellingen en ontheffingen gelden, zijn verschillende groepen soorten onderscheiden (Tabel 1, 2 en 3). Deze groepen worden benoemd in het "Besluit van 28 november 2000, houdende regels voor het bezit en vervoer van en de handel in beschermde dier- en plantensoorten", kortweg genoemd "Besluit vrijstelling beschermde dier- en plantensoorten". Dit besluit heeft de status van een AMvB. Onderstaande heeft betrekking op vrijstellingen en ontheffingen voor ruimtelijke ontwikkeling en inrichting. Voor andere activiteiten gelden andere regels.

Tabel 9: Beschermingscategorieën AMvB artikel 75 Flora- en faunawet.

Categorie	Ontheffing of vrijstelling bij ruimtelijke ontwikkelingen
Tabel 1 Algemene soorten	Algemene vrijstelling van de verboden 8 tot en met 12, wel zorgplicht, m.u.v. artikel 10.
Tabel 2 Overige soorten	Vrijstelling mogelijk, mits gebruik wordt gemaakt van een door de minister goedgekeurde gedragscode; anders ontheffing noodzakelijk (toetsing aan gunstige staat van instandhouding en zorgvuldig handelen). Eventueel mitigatie- en compensatieplicht. Ook kan door het ministerie een beschikking worden afgegeven waarin goedkeuring wordt gegeven voor maatregelen ter voorkoming van het overtreden van verbodsbepalingen. Deze goedkeuring heeft de vorm van een afwijzing van de ontheffingsaanvraag, m.u.v. artikel 10.
Tabel 3 Soorten van bijlage 1 van AMvB	Voor volgens art 75 lid 6 bij AMvB aangewezen soorten geldt een zwaar beschermingsregime. Voor deze soorten geldt, ook wanneer wordt gewerkt volgens een goedgekeurde gedragscode, geen vrijstelling voor ruimtelijke ontwikkeling en inrichting. Ontheffing voor het overtreden van verbodsbepalingen kan alleen verleend worden wanneer: <ol style="list-style-type: none"> er geen andere bevredigende oplossing bestaat; er sprake is van een bij AMvB bepaald belang. Voor deze groep is per AMvB bepaald dat een ontheffing verleend kan worden (met inachtneming van het voorgaande) bij: <ul style="list-style-type: none"> *dwingende reden van groot openbaar belang; *ruimtelijke ontwikkeling en inrichting (zolang er geen sprake is van benutting of gewin van de beschermde soort); *enkele andere redenen die geen verband houden met ruimtelijke ontwikkeling, zoals volksgezondheid, openbare veiligheid, voorkomen van ernstige schade; *er geen afbreuk wordt gedaan aan de gunstige staat van instandhouding van de soort; *er zorgvuldig wordt gehandeld. Ook kan door het ministerie een beschikking worden afgegeven waarin goedkeuring wordt gegeven voor maatregelen ter voorkoming van het overtreden van verbodsbepalingen. Deze goedkeuring heeft de vorm van een afwijzing van de ontheffingsaanvraag.

Categorie	Ontheffing of vrijstelling bij ruimtelijke ontwikkelingen
<p>Tabel 3</p> <p>Soorten op Bijlage IV Europese Habitatrichtlijn</p>	<p>Voor volgens art 75 lid 6 aangewezen soorten die voorkomen op bijlage IV van de Habitatrichtlijn geldt een zwaar beschermingsregime. Voor deze soorten geldt, ook wanneer wordt gewerkt volgens een goedgekeurde gedragscode, geen vrijstelling voor ruimtelijke ontwikkeling en inrichting. Ontheffing voor het overtreden van verbodsbepalingen kan alleen verleend worden wanneer:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. er geen andere bevredigende oplossing bestaat; 2. er sprake is van een bij AMvB bepaald belang. Voor deze groep is bij AMvB bepaald dat een ontheffing verleend kan worden (met inachtneming van het voorgaande) bij: <ul style="list-style-type: none"> *dwingende reden van groot openbaar belang <p>Nb: voor deze groep kan er geen ontheffing worden verleend op basis van het belang "ruimtelijke ontwikkeling en inrichting". Volgens de AMvB kan dit wel, echter recente uitspraken van de Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State (ABRvS) laten zien dat de AMvB op dit punt een onjuiste implementatie van de Europese Habitatrichtlijn is;</p> <ul style="list-style-type: none"> *enkele andere redenen die geen verband houden met ruimtelijke ontwikkeling, zoals volksgezondheid, openbare veiligheid, voorkomen van ernstige schade; *er geen afbreuk wordt gedaan aan de gunstige staat van instandhouding van de soort; *er zorgvuldig wordt gehandeld. <p>Ook kan door het ministerie een beschikking worden afgegeven waarin goedkeuring wordt gegeven voor maatregelen ter voorkoming van het overtreden van verbodsbepalingen (EZ hanteert nu de term "Positieve Afwijzing"). Deze goedkeuring heeft de vorm van een afwijzing van de ontheffingsaanvraag.</p>

Vogels

Vanwege de bepalingen in de Europese Vogelrichtlijn, die overgenomen zijn in de Flora- en faunawet, geldt voor vogels een afwijkend beschermingsregime. De Vogelrichtlijn staat een ontheffing alleen toe wanneer:

- geen andere bevredigende oplossing voor handen is;
- tevens sprake is van één van de volgende belangen:
  - Bescherming van flora en fauna.
  - Veiligheid van luchtverkeer.
  - Volksgezondheid en openbare veiligheid.

Dit betekent dat voor het verstoren van broedende vogels, hun eieren of jongen slechts in uitzonderlijke gevallen ontheffing wordt verleend voor een ruimtelijke ingreep, namelijk als voldaan is aan bovenstaande voorwaarden. In de praktijk betekent dit dat voor vogels gestreefd moet worden naar het voorkómen van het overtreden van verbodsbepalingen. In veel gevallen is overtreding van verbodsbepalingen te voorkomen door (versturende) werkzaamheden buiten het broedseizoen (de perioden dat het nest in gebruik is voor het broeden of grootbrengen van jongen) uit te voeren of aan te laten vangen.

Jaarrond beschermde nesten

Binnen de groep van vogels zijn er soorten waarvan het nest wordt aangemerkt als een zogenaamde "vaste rust- of verblijfsplaats". Dergelijke verblijfplaatsen zijn jaarrond beschermd onder artikel 11 van de algemene verbodsbepalingen, en vormen de meest streng beschermde groep. Vaste rust- en verblijfplaatsen van vogels zijn aangewezen in de "aangepaste lijst jaarrond beschermde vogelnesten" (Ministerie van LNV, 2009) en bestaan uit de categorieën van vogelsoorten opgenomen in Tabel 10.

Tabel 10: Categorieën broedvogels met jaarrond beschermde nestplaats.

Categorie	Type verblijfplaatsen
Categorie 1	Vaste rust- en verblijfplaatsen; nesten die, behalve gedurende het broedseizoen als nest, buiten het broedseizoen in gebruik zijn als vaste rust- en verblijfplaats.
Categorie 2	Nesten van koloniebroeders; nesten van koloniebroeders die elk broedseizoen op dezelfde plaats broeden en die daarin zeer honkvast zijn, of afhankelijk van bebouwing of biotoop.
Categorie 3	Honkvaste broedvogels en vogels afhankelijk van bebouwing; nesten van vogels, zijnde geen koloniebroeders, die elk broedseizoen op dezelfde plaats broeden en die daarin zeer honkvast zijn, of afhankelijk van bebouwing of biotoop.
Categorie 4	Vogels die zelf niet in staat zijn een nest te bouwen; vogels die jaar in jaar uit gebruik maken van hetzelfde nest en die zelf niet of nauwelijks in staat zijn een nest te bouwen.
Categorie 5	Niet jaarrond beschermd, inventarisatie gewenst; nesten van vogels die weliswaar vaak terugkeren naar de plaats waar zij het jaar daarvoor hebben gebroed of de directe omgeving daarvan, maar die wel over voldoende flexibiliteit beschikken om, als de broedplaats verloren is gegaan, zich elders te vestigen.

Of voor het (buiten het broedseizoen) wegnemen van jaarrond beschermde vaste rust- en verblijfplaatsen een ontheffing noodzakelijk is, dient te worden vastgesteld met behulp van een zogenaamde omgevingscheck. Daarnaast is de noodzaak tot een ontheffing mede afhankelijk van de mogelijkheid tot het mitigeren (inclusief het aanbieden van vervangende nestgelegenheid) van negatieve effecten.

Plicht om vooraf te toetsen

Bij de ontwikkeling van plannen voor ruimtelijke ingrepen of voornemens voor het uitvoeren van werkzaamheden, dient vooraf goed te worden beoordeeld of er mogelijke nadelige consequenties voor beschermde inheemse soorten zijn. In beginsel is daarvoor de initiatiefnemer zelf verantwoordelijk. Deze moet tijdens de uitwerking van zijn plannen of tijdens het plannen van werkzaamheden het volgende in kaart brengen:

- Welke beschermde dier- en plantensoorten komen in en nabij het plangebied voor?
- Heeft het realiseren van het plan of de uitvoering van geplande werkzaamheden gevolgen voor deze soorten?
- Zijn deze gevolgen strijdig met de algemene verbodsbepalingen van de Flora- en faunawet betreffende planten op hun groeiplaats of dieren in hun natuurlijke leefomgeving?
- Is het mogelijk het plan of de voorgenomen werkzaamheden zodanig aan te passen dat dergelijke handelingen niet of in mindere mate gepleegd worden, of zodanig uit te voeren worden dat de invloed op beschermde soorten verminderd of opgeheven wordt?
- Is, voor de uitvoering van plannen of werkzaamheden, vrijstelling mogelijk of ontheffing (artikel 75 van de Flora- en faunawet) van de verbodsbepalingen vereist betreffende planten op de groeiplaats of dieren in hun natuurlijke leefomgeving (tabel 3, soorten van bijlage 1, AMvB)?
- Is er, op basis van een gedegen maatregelenpakket ter voorkoming van het overtreden van verbodsbepalingen, zicht op een beschikking van het ministerie waarin goedkeuring wordt gegeven voor dit maatregelenpakket (EZ hanteert nu de term "Positieve Afwijzing", eerder werd een ontheffing afgegeven) (tabel 3, soorten van Bijlage IV Europese Habitatrictlijn)?
- Welke voorwaarden zijn verbonden aan vrijstellingen of ontheffingen en welke consequenties heeft dit voor de uitvoering van het plan?

Natuurbeschermingswet 1998

Sinds 1 oktober 2005 is de Natuurbeschermingswet 1998 van kracht. De gebiedsbescherming uit de Vogelrichtlijn en de Habitatrictlijn (Natura 2000) is vanaf deze datum volledig geïmplementeerd in de Natuurbeschermingswet 1998. De toetsing aan de Natuurbeschermingswet vindt plaats in de 'Passende Beoordeling dijktraject Havendam Sint-Annaland, Suzannapolder [29]' (ARCADIS, 2013).

De soortbeschermende werking van de Vogel- en Habitatrictlijn is opgenomen in de Flora- en faunawet.

Bijlage 2 Projectgebied

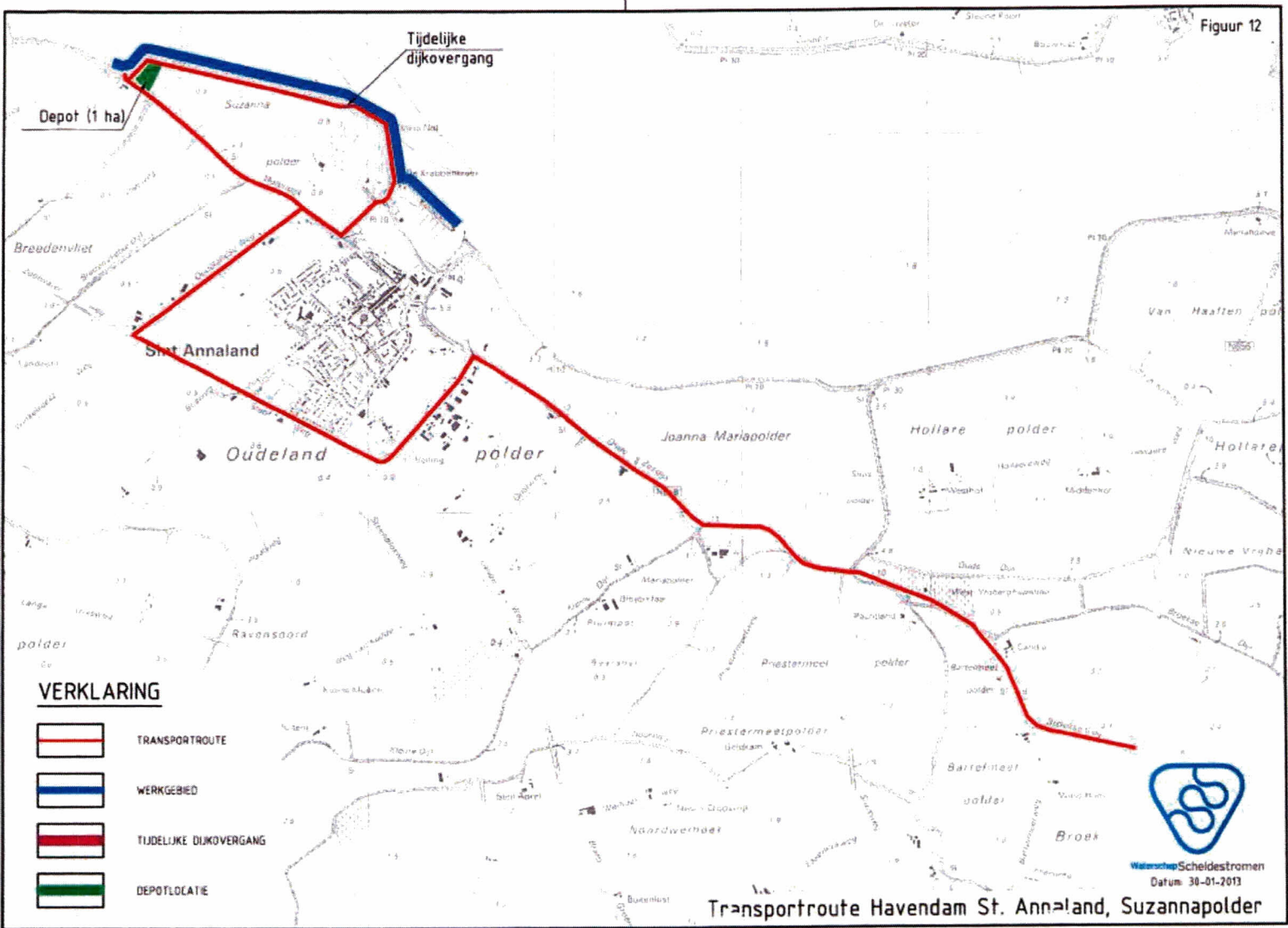

Bijlage 3

Transportroutes en depotlocaties

Colofon

SOORTENBESCHERMINGSTOETS DIJKTRAJECT HAVENDAM SINT ANNALAND, SUZANNAPOLDER [29] OOSTERSCHELDE - DEELPRODUCT

OPDRACHTGEVER:

Projectbureau Zeeweringen
PZDB-R-13148

STATUS:

Definitief

AUTEUR:

██████████

GECONTROLEERD DOOR:

██████████

VRIJGEGEVEN DOOR:

██████████ rg

2 oktober 2013
076881402:A

ARCADIS NEDERLAND BV
Mercatorplein 1
Postbus 1018
5200 BA 's-Hertogenbosch
Tel 073 6809 211
Fax 073 6144 606
www.arcadis.nl
Handelsregister 09036504